

ΜΟΥΣΙΚΟΣ

ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

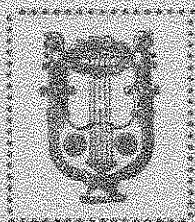
ΜΕΤ' ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ, ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΟΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ, ΠΑΡΑΣΗΜΑΤΙΚΗ,

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΑ ΑΣΜΑΤΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΓΑΝΗΣ

ΠΡΩΤΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΗΣ ΘΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΗΜΕΤΕΡΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'. ΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

Ἡ θεωρία τῶν τονισμῶν διαστημάτων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς (Θ. Φαίδου). — Ἡ μουσικὴ ἀκρότης καὶ αἰσθησις τοῦ νεοῦ ἁλλοθεν λαϊκοῦ τραγουδιστοῦ (Κ. Οἰκονόμου). — Ἡ κατ' ἡμᾶς Ἑκκλησιαστικὴ Μουσικὴ κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν Ἑβραϊκὴν τετραφωνίαν (Τριανταφύλ. Γεωργιάδου). — ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ. — Ἡ κατ' εὐχὴν ἐπικαιρένη λύσις τοῦ κεφαλαιώδους ζητήματος. — Τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς Βυζαντινῆς Ἑκκλ. Μουσικῆς. (Θ. Φαίδου). — Ἑπιστολιμαία διατριβὴ (Νικολάου Παπαγεωργίου). — Στοιχεῖα περὶ τοῦ μικροῦ Θεωρητικῆ τοῦ Χρυσάνθου (Κωνστ. Παπαδημητρίου).

Β'. ΜΕΡΟΣ ΑΣΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΟΞΑΣΤΙΚΑ τῶν Ἀπόστολων καὶ τῆς Τυρινῆς (Θ. Φαίδου). — Μετὰ τὸν Ν' κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Τριωδίου εἰς ἄγον βαρὺν (Ὁνομαρίου τοῦ Βυζαντίου). — Δοξαυρικά εἰς ἄγον β'. (Ὁνομαρίου τοῦ Βυζαντίου). Ἄξιον δοῖν (Θ. Φαίδου).

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΔΕΛΦ. ΓΕΡΑΡΔΩΝ ΝΟΤΑΡΑ 17

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΞ 24-32 ΣΕΛΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΡΙΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ

ΝΕΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ 13 $\frac{2}{2}$

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Συνδρομή έτησία άπαραιτήτως προπληρωτέα.

Διά 12 τεύχη:

Έσωτερικού δραχμαί 100. Έξωτερικού σελλί-
νια 15 ή δολλάρια 4. Διά τούς έν Κων.
σταντινουπόλει γρόσια 350.

Αί συνδρομαί άρχόμεναι άπό τής 1 'Οκτωβρίου έκάστου έτους, προπληρώ-
νται άπέναντι άποδείξεως, παραβολής τήν ύπογραφήν τού Διευθυντού καί τήν
σφραγίδα τού Περιοδικού. Το τίμημα τής συνδρομής τών έν ταίς επαρχίαις
καί τή έξωτερική συνδρομητών άποστέλλεται διά ταχυδρομικής ή τραπεζιακής
έπιταγής πρὸς τόν Διευθυντήν (Νέα Φιλαδέλφεια, 13 $\frac{2}{2}$ 'Αθήναι).

2

Τά πρὸς δημοσίευσιν άποστέλλόμενα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤ' ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΟΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚῃ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΩΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΣΧΟΛ. ΚΑΙ ΔΗΜΟΔΑΝ ΔΙΔΑΚΤΑ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

† ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΘΩΪΔΗΣ

Πρώην καθηγητῆς τῆς θεωρίας τῆς ἡμετέρας μουσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Η Α. ΘΕΙΟΤΑΤΗ ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΣ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ Κ. Κ. ΦΩΤΙΟΣ Ο Β'

"Αμα τῷ ἀκούσματι τῆς αἰσίας ἐκλογῆς τῆς Α. Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κου Κου Φωτίου τοῦ Β' μετ' ἀπεριγράπτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἐσπεύσαμεν νὰ μεταδώσωμεν τὸ εὐφρόσυτον τοῦτο γεγονός τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου» γράψαντες ἐν τῷ 2ῳ τεύχει περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἐνθρονίσεως Αὐτῆς καὶ παραθέντες μετὰ βιογραφικῶν τινων σημειώσεων καὶ φωτογραφίαν Αὐτῆς, ἣν ἔλλειπει ἄλλης, ἐξ Ἀθηναϊκῆς τινος ἐφημερίδος παρελάβομεν.

Ἦδη ἀποκτήσαντες νεωτέραν Αὐτῆς φωτογραφίαν δημοσιεύομεν αὐτὴν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου», οἵτινες, ἐν τῷ προσώπῳ Αὐτῆς θέλουσιν εὖρεϊ ἀναμφιβόλως σθεναρὸν καὶ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Μουσικῆς προστάτην καὶ ἐνθερμον προβιβαστήν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ «Μουσικὸς Κόσμος» ὑποβάλλων τῇ Α. Θειοτάτῃ Παναγιότητι εὐλαβὴ συγχαρητήρια, εὐχεται Αὐτῇ ἰσόβιον καὶ εὐκλεᾶ Πατριαρχεῖαν.

Η Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΣ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
Κ. Κ. ΦΩΤΙΟΣ Ο Β΄.

Α' ΜΕΡΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΕΟΔ. Ι. ΘΩΓΙΔΟΥ, 9

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΤΟΝΙΑΙΩΝ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΗΜΩΝ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΔΗΜΩΔΟΥΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Τὰ διαστήματα εἰσι σύμφωνα ἢ διάφωνα, ὅταν οἱ δύο φθόγγοι δύνανται ἢ μὴ ν' ἀκούωνται συγχρόνως ἄνευ δυσχεροῦς ἐντυπώσεως εἰς τὴν ἀκοήν. (Εὐκλείδ. σελ. 81). Καὶ σύμφωνα διαστήματα ἦσαν ἐν ἀρχῇ τὰ διαπασῶν, τὸ διαπέντε ἢ δισσειῶν, τὸ διατεσσάρων ἢ συλλαβῇ καὶ πᾶν διάστημα παραγόμενον διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς τούτων εἰς τὴν διαπασῶν. Πάντα δὲ ἦν τοῦ διατεσσάρων ἢ τὰ μεσολαβούντα μεταξὺ δύο ἐκ τῶν ἀριθμηθέντων ἐθεωροῦντο ὡς διάφωνα. Τὰ κυριώτερα διαστήματα ἐλάσσονα τοῦ διατεσσάρων ἦσαν τὸ δίτονον, τὸ τριημιτόνιον, ὁ τόνος, τὸ ἡμιτόνιον καὶ τὸ τέταρτον τοῦ τόνου, καλούμενον διέσις. Ὁ Γαυδέντιος (σελ. 11) θεωρεῖ τὴν συμφωνίαν οἷσαν μέσσην μεταξὺ συμφωνίας καὶ διαφορίας.

Τὰ διαληφθέντα σύμφωνα διαστήματα ἔχουσι λόγον ἀριθμητικὸν πρὸς τὸ μῆκος τῆς χορδῆς, ὡς καὶ ἀριθμὸν παλμικῶν δονήσεων ὡς ἐξῆς:

Διαστήματα	Μῆκος χορδῆς	Ἀριθμὸς δονήσεων
Διαπασῶν	1)2	2)1
Διατεσσάρων	3)4	4)3
Διαπέντε	2)3	3)2

Ὁ δὲ τόνος, ὅστις παρήχθη, ὡς εἴρηται, ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῆς διαπέντε πρὸς τὴν διατεσσάρων, ἔχει λόγον ἀριθμητικὸν πρὸς τὸ μῆκος τῆς χορδῆς τὸν ἐπλόδοον, ὡς 9 πρὸς 8 ἢ 8)9. Παλμ. δονήσ. 9)8.

Ἄξιον παρατηρήσεως ἐστὶν ὅτι ἕκαστος τῶν ἀνωτέρω ἀριθμηθέντων τεσσάρων λόγων εἶνε ἐπιμόριος, διαφερόνσι δηλ. οἱ δύο ὅροι ἑκάστου λόγου ἀπ' ἀλλήλων κατὰ μονάδα.

Ὁ τόνος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διαιρούμενος εἰς δύο, ἀποτελεῖ δύο ἄνισα ἡμιτόνια, τὸ ἑλαττον καὶ τὸ μείζον. Καὶ τὸ μὲν ἑλαττον ἡμιτόνιον εἶχε λόγον ἀριθμητικὸν πρὸς τὸ μῆκος τῆς χορδῆς τὸν 243)256 ἢ 2187)2304 καὶ ἐκαλεῖτο λείμμα (*). τὸ δὲ μείζον ἔφερε λόγον ἀριθμητικὸν τὸν 2048)2187 καὶ ἐκαλεῖτο ἀπομῆ (**). «Τὸ δὲ ἡμιτόνιον καλοῦμενον οὕκ' ἐστὶν ἀκριβὲς ἡμιτόνιον λέγεται δὲ κοινῶς μὲν ἡμιτόνιον, ἰδίως δὲ λείμμα καὶ ἔχει λόγον, δυντὰ 243 πρὸς 256». (Γαυδέντ. εἰσαγωγή σελ. 15).

§15).—Τοῦ δὲ λείμματος τὸ λείπον εἰς συμπλήρωσιν τόνου καλεῖται ἀπομῆ, κοινῶς δὲ καὶ αὐτὸ ἡμιτόνιον, ὥστε ἔσται τῶν ἡμιονίων τὸ μὲν μείζον, τὸ

(*).—Τὸ λείμμα ὀνομάσθη οὕτω, διότι δύο λείμματα συμπαρακείμενα ἐν τῇ κλίμακᾳ παρουσιάζουσιν ἔλλειμμα μὴ συναποτελοῦντα ἕνα τόνον ἐπλόδοον.

(**).—Ἡ ἀπομῆ εἶνε τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ λείμματος ἐκ τοῦ μείζονος (ἐπλόδοον = 8)9) τόνου ἐπολειμμένον μέρος, εἰδικότερα δὲ ὁ ἀριθμητικὸς αὐτοῦ λόγος, εἴαν ἐκ τοῦ μείζονος τόνου 8)9 ἀφαιρεθῇ τὸ λείμμα διὰ τῆς διαιρέσεως οὕτω 8)9: 243)256—2048)2187.

δὲ ἑλαττον· χρήται δὲ τὸ μὲν διατονικὸν γένος τῷ ἑλαττονι, τὸ δὲ χρωματικὸν ἀμφοτέρους». (Γανδεν, εἰσαγωγή σελ. 16, § 14).

Ὁ δὲ Ἀριστείδης Κοϊντιλιανὸς δίδωσιν ἡμῖν τὰ κατωτέρω μῆκη τῆς διατασῶν, τῆς διατεσσάρων, τῆς διαπέντε, τοῦ τόνου, τῶν ἡμιτονίων, τῶν τριτημορίων καὶ τῶν τεταρτημορίων. Ἴδου δὲ τί λέγει :

«Λαβόντες οὖν (οἱ παλαιοὶ) δύο χορδὰς, ἀπὸ μονάδος ἀρξάμενοι συνετίθεσαν τοὺς ἀριθμούς· ἐκ μὲν οὖν τῆς ἐτέρας μίαν ὁκτὴν ἐξαριθήσαντες, ἐκ δὲ τῆς λοιπῆς δύο, καὶ τὰς ἀμφοτέρας πᾶρξαντες, τὴν διατασῶν συμφωνίαν εὗρον, καὶ ταύτην ἐν διπλασίονα λόγῳ τυγχάνειν ἀπερήναντο. Πάλιν δ' ἐξ ἄλλης τρεῖς ὁκτὰς ἀποδήσαντες καὶ καθαρῶς μέτροι τῆς χορδῆς, πρὸς τὴν μὲν δευτέραν εὗρον αὐτὴν ἡχοῦσαν τὸ διαπέντε, πρὸς δὲ τὴν πρώτην τὸ διατασῶν καὶ διαπέντε· θάτερον μὲν οὖν τριπλασίονα λόγον ἔχειν εἰρήκασι, θάτερον δὲ τὸν ἡμιόλιον· πάλιν δὲ ἄλλην προσθέντες χορδὴν καὶ ταύτην ἐκ τεσσάρων ὁκτῶν καθελύσαντες, εὗρισκον πρὸς μὲν τὴν τρίτην ἡχοῦσαν τὸ διατεσσάρων ἐν ἐπιτότῳ, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν τὸ διατασῶν, πρὸς δὲ τὴν πρώτην τὸ δις διατασῶν· τί μὲν οὖν διατεσσάρων ἐν ἐπιτότῳ λόγῳ θεωρεῖσθαι διωρίσαντο, τὸ δὲ διαπέντε ἐν ἡμιόλῳ, τὸ δὲ διατασῶν ἐν διπλασίονι, ὅς ἐξ ἀμφοῖν ἐστὶ σύνθετος· ὁ μὲν γὰρ 3 πρὸς τὸν 2 τὸν ἡμιόλιον δείκνυσιν, ὁ δὲ 4 πρὸς μὲν τὸν 3 τὸν ἐπιτόπον, πρὸς δὲ τὸν 2 τὸν διπλασίονα· τὰ δὲ μείζονα διαστήματα πάλιν ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν προειρημένων λόγων θεωρεῖται. Βουλῆθέντες δὲ καὶ τοὺς τῶν ἑλαττόνων τοῦ τόνου καταμαθεῖν λόγους, τόνου τε καὶ ἡμιτονίου καὶ διέσεως, αἴτως ἐποίησαν· εἰδότες γὰρ ὡς ὁ διαπέντε τοῦ διατεσσάρων ὑπερέχει τόνον, συνέθεσαν ἀριθμοὺς κατὰ τὸ ἐξῆς τρεῖς, ὧν ὁ μὲν πρῶτος, πρὸς μὲν τὸν δευτέρον ἐπίτρετον συνέστητος λόγος, πρὸς δὲ τὸν τρίτον τὸν ἡμιόλιον· εἰσὶ δὲ οὗτοι 6, 8, 9. Ὁ μὲν οὖν 8 πρὸς τὸν 6 τὸν ἐπίτρετον ἔχει, ὁ δὲ 9 πρὸς μὲν τὸν 6 τὸν ἡμιόλιον, πρὸς δὲ τὸν 8 τὸν ἐπὶ γόδον. Τὸ δὲ διαπέντε τοῦ διατεσσάρων ὑπερέχει τόνον· ἐπὶ γόδον ὅρα λόγον ἔχειν τὴν τοῦ διαπέντε πρὸς τὸ διατεσσάρων ὑπεροχὴν, ὅπερ ἐστὶ τόνος, ἐθεώρουν.

»Εβουλήθησαν δὲ καὶ τὸν τῶν ἡμιτονίων κατανοῆσαι λόγον. Μεταξὺ δὲ τοῦ 8 καὶ τοῦ 9 μηδενὸς ἀριθμοῦ θεωρουμένων, τοὺς προκειμένους ὁρους διπλασιάσαντες, ἐποίησαν μὲν ἑκκαίδεκα καὶ ὀκτωκαίδεκα, μεταξὺ δὲ τούτων εὗρον ἐμπεσόντα τὸν ἑπτακαίδεκα. Τοῦτον δὲ εἰρήκασι μερίζεσθαι τὸν τόνον εἰς ἡμιτόνια. Εὗρίσκεται δὲ ταῦτ' οὐκ εἰς ἴσα διαιρούμενα, ἀλλ' ἔς τε μείζον καὶ ἑλαττον. Ὁ μὲν γὰρ 17 πρὸς τὸν 16 τὸν ἑφεκκαίδεκατον ἔχει λόγον, ὁ δὲ 18 πρὸς τὸν 17 οὐκ ἴσον, ἀλλ' ἑλάττω τοῦτον, τὸν ἑφεκκακαίδεκατον δι' αὐτὸν γὰρ καθ' ἡμιτόνιον διαγραφὴ διπλῇ γίνεται τῶν στοιχείων ἑκδесис, ἢ ὅτε μὲν τοῦ ἑλαττον ἡμιτονίου ἵσχειν δεοί, πρὸς τὸ ἔγγιον τὴν ἐπίτασιν ἢ τὴν ἀνεσιν ποιῶμεθα, ὅτε δὲ τὸ μείζον, πρὸς τὸ ἀπωτέροι, ὅθεν καὶ λείμμα τοῦτο τὸ διάστημα διὰ τὸ δυστέκμαρτον τῆς ἰσότητος ἐκάλεισαν οἱ παλαιοί.

»Πάλιν δὲ τοὺς προειρημένους διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας διπλασιάσαντες, εὗρον καὶ τὰς διέσεις, οὐτεμνούσας διχῇ τὸ ἡμιτόνιον. Ἐποίησαν γὰρ 52, 34, 36· μεταξὺ δὲ τούτων πάλιν ἕτεροι πίπτουσιν ὅροι, τῶν μὲν 32 καὶ 34 ὁ 33, τῶν δὲ 34 καὶ 36 ὁ 35, ὥστε μεταξὺ 32 καὶ 34 γίνεσθαι δύο διαστήματα, τὸ μὲν ἔχον λόγον ἐπιτριακαστοδευτέρον, τὸ δ' ἐπιτριακαστό-τρίτον. Τῶν δὲ 34 καὶ 36 ὁμοίως δύο, τὸ μὲν ἐπιτριακαστοτέταρτον, τὸ δ' ἐπιτριακαστότεμπτον· ὁρῶμεν δὲ καὶ τὴν τῶν διέσεων φύσιν εἰς ἀνίστα διρησιμένην· τοῦτον δὲ οὕτως ἔχοντος, σίχαλεπὸν συνιδεῖν ὅτι τὸ διατεσσάρων οὐ συνέστηγεν ἀκριβὲς ἐκ δύο τόνων καὶ ἡμιτονίων». (Ἀριστείδ. Κοϊντιλιανοῦ βιβλ. Γ' σελ. 112—115).

Κατὰ τὸν Ἀριστείδην λοιπὸν ἢ μὲν διατασῶν ἔχει λόγον ἀριθμητικὸν τὸν διπλασίον 1)2, ἢ διατεσσάρων τὸν ἐπίτρετον 3)4, ἢ διαπέντε τὸν ἡμιόλιον 2)3, ὁ τόνος τὸν ἐπὶ γόδον 8)9, τὸ μείζον ἡμιτόνιον τὸν ἑφεκκαίδεκατον 16)17, τὸ ἑλαττον ἡμιτόνιον τὸν ἑφεκκακαίδεκατον 17)18, ἢ α' διέσεις τεταρτημοριαία τὸν ἐπιτριακαστό-τεμπτον 35)36, ἢ β' διέσεις τεταρτημοριαία τὸν ἐπιτριακαστοτέταρτον 34)35, ἢ γ' διέσεις τεταρτημοριαία τὸν ἐπιτριακαστό-τρίτον 33)34 καὶ ἢ δ' διέσεις τεταρτημοριαία τὸν ἐπιτριακαστοδευτέρον 32)33.

(Ἔσται συνέχεια)

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΚΕΨΙΣ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΟΣ ΛΑΪΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΟΥ

Όποιοιδήποτε είδος λαϊκού ήμνων άσματος και άν λάβη τις εις χείρας του πρὸς μελέτην, ήθελε διαπιστώσει μορφολογικῶς—ἀρχιτεκτονικῶς τὰ ἀκόλουθα : τὴν ἵπαρξιν τῶν Ἀραβικῶν Μακάμ και Λιτανειῶν (*). Δηλαδή : ἡ κατασκευάζει τὸ μουσικόν του ἔργον ὁ Νεοέλλην λαϊκὸς τραγουδιστὴς ἐπαναλαμβάνει τὰ ἄνω καὶ παραλλάσσων (θὰ ἴδωμεν κατωτέρω τοὺς λόγους τῆς ταιαύτης διηγετικῆς ἐπαναλήψεως καὶ παραλλαγῆς) μίαν μελωδικὴν του φράσιν (ἥτις πολλὰς δὲν εἶναι καὶ ἰδιαιτέρα, ἀτομικὴ ἐμπνευσις) ἐξ ὅκτω σχεδὸν φθογοσῆμων (Μακαμάτ) ἢ ἐπαναλαμβάνει μετὰ παραλλαγῶν ἢ μὴ. Ἐν μοτίβο ἐκ 3-4 φθογοσῆμων Λιτανεῖ (ἰδιαιτέρως εἰς τὰ Μοιρολόγια, Παιδικὰ, Χορευτικὰ-Παίγνια, Ἐπιτραπέζια κτλ.) μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ὅλου αὐτοῦ ἄσματος. Ἡ δολοκλήρωσις δὲ αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς χρησιμοποιοῦσεως τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος δεκαπεντασφάλλου ἢ σπανίως δύο, συνήθως ἑνὸς στίχου, μετὰ ἢ ἀνευ ἐπιφωνημάτων. Τὸ ὅλον θεβαίως οὕτω συμπληρωμένον ἄσμα, ἐπαναλαμβάνεται δεκάκις, δεκαπεντάκις καὶ λοιπὰς φορὰς κατόπιν, μέχρι συμπληρώσεως τῆς ὅλης πλουσίας καὶ ἀφθόνου στιχομυθικῆς παρακαταθήκης.

Ὡς ἐπεξηγήσῃν τοῦ φαινομένου αὐτοῦ, δὲν ἔχομεν θεβαίως τίποτε ἄλλο νὰ παρουσιάσωμεν καὶ διαπιστώσωμεν ἢ μίαν δρα-

μότητα, μουσικὴν νοηρότητα, κόποιαν ἢ ἀργοπορίαν καὶ ἀνικανότητα περαιτέρω σταθερᾶς καὶ αὐστηρᾶς μέχρι τέλους ἐκθέσεως καὶ ἐξελέγξεως ἰδεῶν καὶ σκέψεων. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ ἐξ ἀντιθέτου ὅτι εἶναι αἱ μορφαὶ αὗται τὸ φυσικὸν τρόπον τινὰ τῶν γνωστῶν Εὐρωπαϊκῶν Variationen τῆς ἀνωτέρας τέχνης, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι, εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν αἱ «παραλλαγαὶ» γίνονται ὑπὸ τοῦ συνθέτου συνειδητῶς. Ἄς λεχθῇ δὲ ἐδῶ παρεμπιπτόντως, ὅτι, καὶ σωρεῖται ἄλλη μορφὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ὡς Περιγραμῶσο, Πασσαμέτσο, Πασσαγκάλια, Σαζῶν (17ος, 18ος αἰών), Μπαλλάντα, Ρόντο, Βιελέ, Ραντέλ κτλ. τῶν Τρουβαντούρ, Τρουβέρ καὶ Μιννελεγκερ, da Capo Ἄρια, Lied, Σονάτα, Ρόντο, Φούγκα κ. ἄ., ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἐπαναλήψεως προηγουμένων θεμάτων ἢ δολοκλήρων μερῶν. Πάντως αἱ ἐπαναλήψεις αὗται εἰς χείρας μεγαλοφυῶν συνθετῶν δὲν ἀφῆρουν ἐντύπωσιν κουραστικὴν ἢ καμιάται κτλ. ἀλλ' ἐξ ἀντιθέτου ἐκ τῆς καταλλήλου ἐκάστοτε χρησιμοποιοῦσεως τῶν μορφῶν αὐτῶν καὶ μερῶν αὐτῆς τελευταίας, δι' αὐτῆς ποικιλοφύρου δυναμικῆς διαφορᾶς καὶ ἀγωγῆς, διὰ τῆς διαφόρου ἐνορχηστρώσεως, ἐναρμονίσεως, ἀντιστίξεως, ἀλλὰ καὶ τῶν κλιμάκων, ἀποκτῶσιν αἱ ὡς ἄνω μορφαὶ καὶ γενικῶς τὸ μουσικὸν τεμάχιον, ἀπὸ ψυχολογικῆς, αἰσθητικῆς καὶ περιεχομένου ἀπόψεως πάντοτε, διαφόρον τρόπον τινὰ μορφήν καὶ οὐσίαν. Μέχρι ποίου δὲ σημείου μεγαλοφυῶς ὁμολογουμένως χρησιμοποιοῦσεως καὶ μεγαλειώδους θεβαίως ἐντυπώσεως, εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃ ὁ Εὐρωπαῖος συνθέτης, διὰ τοῦ μέσου, ἢ μάλλον, μεταχειριζόμενος τὴν ἐπαναλήψιν μιᾶς μουσικῆς φράσεως ἢ ἑνὸς μοτίβου ἐπανειλημμένως, δεικνύει δολοκλήτως ὁ Γερμανὸς μουσικοσυνθέτης Ριχάρδος Βάγνερ εἰς τὰ μουσικοδράματα αὐτοῦ.

Θεβαίως δὲν θὰ ἡδυνάτο τις νὰ ἀναμείνῃ ἀπὸ τὸν λαϊκὸν ἥμιν τραγουδιστὴν ταιαύτην ἐμβάθυνσιν καὶ μεγαλειώδη χρῆσιν τοῦ ἀπλουστάτου ἔστω μέσου μορφο-

(*) Litaneien: Εἶναι ἡ ὡς Ἐπαφὸς κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαζομένου λαοῦ ἐπαναλαμβάναντο μὲν πάντοτε φράσις «Κύριε, ἐλέησον», «Παναγία Θεομήτορ, ἐλέησον» κτλ., τὰς λειτουργοῦντας. Ἦνα μὴ ἐπέλθῃ δὲ σύγχυσις μετὰ τοῦ περιεχομένου τῆς γνωστῆς ἐν χορῇ σήμερον «λιτανείας», σημειοῦμεν ἡμεῖς ἀπλῶς τὴν μετάφρασιν, μεταχειριζόμενοι ὅμως περαιτέρω τὸν Γερμανικὸν ὄρον Λιτανεῖ διὰ τὴν γνωστὴν μορφήν τῆς μουσικῆς, τῆς ὁποίας ἐπεξηγήσῃν δίδομεν ἀνωτέρω.—Εἰρησθαι ἐν παροδοῖν ὅτι, ὑπολείμματα τοιαύτης ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπαναλήψεως μιᾶς φράσεως τοῦ ιεροῦ, συναντῶμεν καὶ σήμερον, ὅπως : «Χριστὸς ἀνέστη» «Ἀληθὺς ἀνέστη» ἢ «Ἐκκράνθη καὶ γὰρ κατηργήθη» «Ἐκκράνθη» «Ἐκκράνθη καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη» «Ἐκκράνθη» κτλ.

ποίησας εἰς τὴν μουσικὴν, ὥς εἶναι αὐτὸ τῆς ἐπαναλήψεως, διότι (καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὴν διαφορὰν τῆς μουσικῆς σχέσεως καὶ αἰσθησεως τοῦ Νεοέλλητος $\lambda \alpha \iota \kappa \omicron \upsilon$ $\tau \rho \alpha \gamma \omicron \upsilon \delta \iota \sigma \tau \omicron \upsilon$ πρὸς τὸν συνάδελφον τοῦ Εὐρωπαίου) ὁ Νεοέλλην ὥς καὶ ὁ Ανατολίτης καὶ τὸν Βαλκανίαν λαϊκὸς τραγουδιστής, κατασκευάζει—μορφοποιεῖ τὸ μέλος αὐτοῦ πρωτίστως μελωδικῶς—μελοποιητικῶς, ἐνῶ ὁ Εὐρωπαῖος ἁρμονικῶς. Ὁ τελευταῖος, ὥς κατὰ πλειονότητα καὶ ὁ καλλιτέχνης ἐκεῖ, παραδίδει τὰ ἄσματά αὐτοῦ μετὰ παράλληλον συσκευασίαν—συγκροτήσιν τῶν μερῶν, ὅτις ἡ τέσσαρς διαστολὰς ἐκάστην περίοδον συμμετρικὴν κατασκευὴν τῶν τελευταίων εἰς τὴν περαιτέρω πορείαν. Sequenz, μετὰ οὐχὶ ἀνώμαλα ρυθμικὰ γένη, μετὰ σχέσεις δεσποσύνης—τονικῆς, μετὰ αὐστηράν καὶ ἀχοιρὴν *Profillierung* τοῦ ἰσχυροῦ μέρους τῶν διαστολῶν καὶ τῶν finale-Schlüsse κλπ. Ὁ Ἕλλην λαϊκὸς τραγουδιστής ἐξ ἀντιθέτου, συγκεντρώνει (φυσικῶς τῷ λόγῳ ἀσυνειδήτως καὶ ἐκ συνήθειας μᾶλλον) ἁλὴν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν ἐπὶ μίᾳ ἡχητικῇ πλοσίῳ μελισματικῇ καὶ διακοσμητικῇ γραμμῇ, κατασκευαζομένης αὐτῆς καὶ ρεούσης ἐκ τῆς πρώτης βασικῆς μελωδικῆς φράσεως—πηγῆς. Κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ «γραμμὴ» καὶ ὄχι τὰ ὀρισμένα σχήματα. Ἐργαζόμενος αὐτὸς κατὰ τὸ σύστημα τῶν Ἀραβικῶν Μακάμ ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ Λιτανὰν συστήματος, δὲν ἐνδιαφέρεται ὅτι παραμένει στάσιμος, ἀκίνητος, ὅτι—ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ χυδαία φράσις—«τὰ ἴδια κοπανᾷς» μουσικῶς, ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ὅλου ἄσματος, (διὰ τὰς παραλλαγὰς του, ὁμιλῶ κατωτέρω). Ὁ Εὐρωπαῖος παραδίδει σταθερὰ καὶ ὀρισμένα σχήματα—«κοντοῦρες», ἐνῶ ὁ Νεοέλλην ἡχητικῶς γραμμῶς. Εἰς τὸν πρῶτον, ἀκοποῦντες τὴν ἀρχὴν ἐνὸς λαϊκοῦ τοῦ ἄσματος, γνωρίζομεν (οἱ μουσικῶς δεδαίως ἀνεπτυγμένοι) σχεδὸν πάντοτε καὶ τὴν ὅλην πορείαν. Εἰς τὸν δεύτερον ὅμως ποτέ!

Ὁ Νεοέλλην ἐπαναλαμβάνει καὶ παραλλάσσει ἀτομικιστικῶς (πάντως ἢ μελοποιητικῇ γραμμῇ αὐτοῦ καὶ αἱ παραλλαγὴ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ποιητικὸν κείμενον, τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἄδει, τὸ περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ «μουσικὴν ἱκανότητα») ἐνῶ ὁ Εὐρωπαῖος περιορίζει,

περιορίζει, παραδίδει ὀρισμένον κατὶ. Μία ὁποιαδήποτε συγκροτὴς Εὐρωπαϊκοῦ λαϊκοῦ ἄσματος μετὰ Ἑλληνικοῦ, ἀποδεικνύει τὸ ἐμπράγματον τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων.

Καὶ γεννῶνται τώρα αἱ ἐξῆς ἐρωτήσεις : Ποῖα εἶναι τὰ αἷτια τῆς διηγεοῦς ἐπαναλήψεως καὶ παραλλαγῆς τῆς Ἀ βασικῆς μελωδικῆς φράσεως ἢ μοτίβου ἀπὸ τὸν Νεοέλληνα ; Καὶ 2ον τίς εἶναι ἡ μουσικὴ Ψυχολογικὴ σημασία τῆς τοιαύτης ἐμφανίσεως ;

Ἡ διηγετικὴ ἐπαναλήψις μιᾶς μελωδικῆς φράσεως δεικνύει κατ' ἀρχὴν, ἀνικανότητα περαιτέρω δράσεως, κινήσεως, παραγωγῆς καὶ νέας δημιουργίας, ἢ δὲ παραλλαγῇ παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τὸ φαινόμενον τῆς ἀδυναμίας συγκροτήσεως ἀπαράλλακτου καὶ ἀμεταβλήτου τῆς βασικῆς Ἀ φράσεως περαιτέρω κατὰ τὴν πιθανὴν χρησιμοποίησιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ λαϊκοῦ τραγουδιστοῦ. Ἡ τελευταία ὅμως αὕτη δεικνύει ἐξ ἀντιθέτου ἐν παραγωγικῶν μουσικῶν πνεύμα, ἀλλ' ἀποτελεῖ πάλιν τὸ φαινόμενον αὐτὸ—ἀπὸ μουσικῆς ψυχολογικῆς ἀπόψεως—ἀπισθοδρομικότητα. Καὶ ἴδου διατί : Ἀδυνατῶν νὰ συγκροτήσῃ εἰς τὸν νουν τὴν ἑξῆς εἰς τὴν Anschauende Phantasie (Χάινζλιν) τὴν πρώτην βασικὴν φράσιν του, τῇ βοηθείᾳ τῆς ὁποίας ἴσως θὰ κατασκευάσῃ, θὰ δώσῃ ὀρισμένην μορφήν εἰς τὸ ὅλον λαϊκὸν τοῦ ἄσματος κατόπιν, ἐργάζεται ὁ λαϊκὸς μας τραγουδιστής ἀπλῶς μετὰ τὸ σύστημα τῆς διηγεοῦς ἐπαναλήψεως καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ παραλλαγῆς, ἐφ' ὅσον καθὼς εἶδομεν ἀδυνατεῖ νὰ συγκροτήσῃ τὴν πρώτην αὐτὴν φράσιν του, ἥτις πολλὰς δὲν εἶναι καὶ ἰδιότης τοῦ ἰδιοκτητοῦ—εἶναι καὶ αὕτη ἴσως ἐξ ἄλλου ἄσματος παρηλλαγμένη. Καὶ εἰμεθα δεδαιώτατοι ὅτι : ἐὰν φωνογραφῆσαιμεν ὁλόκληρον τὸ ἄσμα τοῦ Νεοέλλητος λαϊκοῦ τραγουδιστοῦ μίαν, δύο, τρεῖς, τέσσαρς καὶ λοιπὰς φορὰς, μέχρι τελείας ἀποπερατώσεως τοῦ ἀρχετοῦ διαστάσεων ποιητικοῦ αὐτοῦ κείμενου, εἰμεθα λέγω δεδαιώτατοι, ἐξετάζοντες ἡμεῖς κατόπιν εἰς τὸ δοκίμιόν μας τὰς Χ ἐπαναλήψεις τοῦ ἰδίου (θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ ἴδιον!) ἄσματος, θὰ παρετηρούσαμεν πάντοτε μικρὰς παραλλαγὰς εἰς διάφορα τῆς μουσικῆς του μέρη. Καὶ ἡ ἐμφάνισις αὕτη, εἶναι ἀπὸ μορφολογικῆς καὶ ἰδίως ψυχο-

λογικής απόψεως ἀληθῶς ἐν Μανχο της μουσικῆς σκέψεις καὶ αἰσθήσεως τοῦ λαικοῦ μας τραγουδιστοῦ. (Ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ παρατηρήσεως εἰς τὰς Γερμανικὰς χώρας, ἀντελήφθη ὅτι ὁ λαϊκὸς τραγουδιστὴς ἐκεῖ, παρὰ τὰς ἐπαναλήψεις τοῦ ἰδίου ὅλου μέλους ἐπὶ χρονῶν τι διάστημα, δὲν παραλλάσσει ἐν τούτοις, ποτὲ τὴν βασικὴν του ὁλόκληρον μελωδίαν—τὸ τραγουδοῦν τον. Κατόπιν ὅμως τῶν ἀνωτέρω ἐπεξηγήσεων, μὴ φαίνεται περιττὴ ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῶν αἰτίων τῆς τοιαύτης καταστάσεως).

Συμπέρασμα: Ὁ Νεοῦλιν λαϊκὸς τραγουδιστὴς, παραδίδεται εἰς τὴν Sinnichk τῶν μουσικῶν φθογγισμῶν, ἐνθουσιάζεται, «χολιτικῶς» εἰς τὸν ἤχον—τὴν μελοποιητικὴν πλουσίως διακοσμητικὴν ἡχητικὴν γραμμὴν, παρασύρε-

ται ἀπὸ τὸν κρατημένον ἤχον ἢ ornamentale τοῦ μελοποιητικοῦ του ποταμοῦ. (Ἴδε ἰδίως τὰ Κλέφτικα, Ἰστορικά, Ναυουρίσματα, Μοιρολόγια, Πατινάδες—κόμους κτλ) καὶ ἀγνοεῖ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἁρμονικὴν μελωδίαν καὶ τὰ ὁρισμένα καὶ σταθερὰ σχήματα.

Μορφολογικῶς καὶ μελοποιητικῶς εἶναι Ἀνατολίτης. Μεταχειρίζεται ἐξ ἀντιθέτου—εἰρησθῶ ἐν τέλει—τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς καὶ γένη (ἰδίως εἰς τὰ Χορευτικά) καὶ τὰς ἀρχαίας Ἑλληνικὰς ἢ Βυζαντινὰς κλίμακας. Εἰς δὲ τὸ μέλος πολλῶν ἐκ τῶν ἀσμάτων αὐτοῦ, δέχεται εὐγνωρίστως τὴν ἐπιρροὴν καὶ ἐπίδρασιν τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μελοποιίας.

ΚΩΝΣΤ. Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Μουσικὸς Ἐπιστήμων

Δρ. Φίλος. Πανεπιστημίου Βιέννης

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΛΕΣΒΟΥ

Μετ' ἡμῶν τῇ 6ῃ Δεκεμβρίου 1929

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Πρὸς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ
Θρησκευμάτων
Ἀθήνας

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρωμεν
ὑμῖν εὐσεβάστως τὸ κάτωθι:

Ἡ τάξις τῶν Ἱεροψαλτῶν ὡς γνωστὸν ἀποτελοῦσε ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων προσωπικὸν ἀπαραίτητον εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ τελετουργικοῦ μέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπαρτιζομένη ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν διανοουμένων, καλλιτεχνῶν, βιοπαλαιστῶν, εἰνε ἐκτεθειμένη μέχρι σήμερον ὅσον ἀρᾶς τὴν μονιμότητα τῶν θέσεων, εἰς τὰς διαθέσεις τῶν ἐκείστοτε ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, ἐξαρτωμένη ἐν διαφορᾷ ἀντὶ τῶν περιστάσεων αὐτὰ ἐπιπροσέχονσι τὴν μονιμότητα καὶ τὴν ἁρμονικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁψηλοῦ λειτουργήματος αὐτῆς.

Ἐπειδὴ ἡ ἀνώμαλος αὕτη κατάστασις κρατεῖ εἰς ἀποκαρδιώσιν τὴν τάξιν ἡμῶν, ἥτις διὰ τῆς προνοίας τῶν προϊσταμένων ἡμῶν ἀρχῶν ἠθέλην ἀποκτήσῃ τὴν ἀπαιτούμενην ἡγετικὴν γαλήνην διὰ μίαν γόνυμιον καὶ εὐσυνείδητον καλλιτεχνικὴν ἐπίδοσιν πρὸς διὰδοσιν καὶ διδασκαλίαν τῆς

ἐθνικῆς μας μουσικῆς καὶ τῆς ἀντιστοίχου θρησκευτικῆς κατανύξεως τοῦ ἐκκλησιαζομένου κοινού.

Διὰ ταῦτα

Ἐπειδὴ ὅλοι αἱ τάξεις ἐπέτυχον τὸ εὐεργέτημα τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας τῇ φιλολαϊκῇ προνοίᾳ τῆς Σῆς Κυβερνήσεως, εἰς δὲ διὰ λόγους δικαιοσύνης ἔδει νὰ περιληφθῇ καὶ ἡ τάξις ἡμῶν, μηδὲν ὑστεροῦσα εἰς τὴν καθόλου ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξισότησιν τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν.

Ἐξαιτούμεθα ὅπως καταβληθῇ ἡ δέουσα μέριμνα καὶ ἐξασφαλισθῇ τὸ εὐεργέτημα τῆς μονιμοποιήσεως καὶ συντάξεως λόγῳ πολυτοῦς ὑπηρεσίας.

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Ἐντολῇ γεν. συνεισέσεως

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Παν. Νικητὰς Στ. Μακρῆς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἐθνικὴ Ἐπιθεώρησις
τῆς Ἑλλάδος. Ἐλάβομεν τὰ τεύχη 7ον καὶ 8ον τῆς ὥς ἄνω ἐπιθεωρήσεως, περιέχοντα φιλολογικὴν καὶ ἄλλης γενικῆς φύσεως ὕλην, ἅπερ συνιστῶμεν τοῖς πᾶσι.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, S

Η ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΤ' ΑΝΑΦΟΡΑΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΝ ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΝ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 72)

Ἰκανὰ εἰσι τὰ μέχρι τοῦδε γεγραμμένα περὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς· ἀλλ' ὑπολείπονται τινα, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ τεχνικὸν κυρίως ἀναφερόμενα μέρος καὶ οὐ καταλητὰ ὄντα ταῖς ἀμνηστῶν μουσικῆς, δι' οὗ καὶ μόνους ἐγράφη ἡ παρούσα πραγματεία, ἐμῆλθον νὰ παραλείψωμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς καὶ ἐλαχίστην ἔχουσιν γνῶσιν τῆς μουσικῆς δὲν τιγχάνουσιν ἄβατος ἐρημία ἐχρίναμεν οὐκ ἀπο σκοποῦ βραχεία τινα νὰ ἐκπομπώσωμεν, ἵνα ἀκριβεστέρα γένηται ἡ περὶ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς γνῶσις καὶ μὴ ἐν ταῖς συζητήσεσι παρακρουσθῶσι καὶ ἀποπλανηθῶσιν ἐν ταῖς σκέψεσιν αὐτῶν ὑπὸ ἀμαθῶν ἢ ἐπιπολαίων νέοι τε καὶ γέροντες μουσικῆς ἀμωροί.

Τὰ κυριώτερα συστατικά τῆς Μουσικῆς εἶνε ὁ ἦχος καὶ ὁ ρυθμός, ὧν ἄνευ παντελῶς ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ὑπαρξὶς ὁδῆς καὶ ἁσματος. Καὶ ὁ μὲν ἦχος, τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν σῆμα τῆς Μουσικῆς, διαίρεται εἰς τανὰ' α' διαστήματα, δι' ὧν σχηματίζεται ἡ μουσικὴ κλίμαξ· ὁ δὲ ρυθμός, ὅστις εἶνε τοῦτ' αὐτὸ ἡ ψυχὴ τῆς Μουσικῆς, διαίρεται εἰς ἰσόχρονα τεμάχια μέλους, δι' ὧν σχηματίζονται οἱ πόδες τοῦ ἁσματος. Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν μουσικὴ κλίμαξ, ἡ βάσις τῆς Μουσικῆς, διαίρει τὸν τόνον εἰς τρία καὶ τέσσαρα μέρη, ἐνῷ ἡ Εὐρωπαϊκὴ διαίρει αὐτὸν εἰς δύο μόνον· κλίμακας δέ, ἡ μὲν ἡμετέρα Μουσικὴ ἔχει ὑπὲρ τοὺς ὀγδοήκοντα, ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ μόνον δύο. Ρυθμὸς αὕτη μὲν, ἡ εὐρωπαϊκὴ δηλονότι μουσικὴ, ἔχει ἅπλους ὁρτίους καὶ περιττοὺς καὶ συνθέτους μόνον ὁρτίους, ἡ δὲ ἡμετέρα—πλὴν τῶν ἀνωτέρω—ἔχει καὶ τοὺς συνθέτους περιττοὺς, οἵτινες εἰς οὐδὲν μέλος εὐρωπαϊκῶν ἀπαντῶσιν. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν Μουσικὴ ἔχει τρία γένη, τὸ διατονικόν, τὸ χρωματικόν καὶ τὸ ἐναρμόνιον. ἐνῷ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐν μόνον γένος ἔχει, τὸ διατονι-

κόν· πλὴν τούτου, ἡ ἡμετέρα Μουσικὴ ἔχει καὶ ἴδια ποιοτικά σημεῖα, φθορὰς ἢ χροᾶς λεγόμενα, διὰ τῶν ποίων σχηματίζει τὰ χρωματικά τετράχορδα πλήρως, ἐνῷ ἡ εὐρωπαϊκὴ πρὸς σχηματισμὸν τοῦ εἰς τὸ χρωματικὸν γένος ὑπαγομένου Πλάγιου Δευτέρου ἤχου καταφεύγει ἐξ ἀνάγκης ἀναποδρασίου εἰς ἐπινειλημένας ὑφέσεις καὶ διέσεις, ὥς καὶ μόνος ἔχει καὶ διὰ τῶν ὁποίων τὸ ἡμιτόνιον καὶ τὸν ἡμιόλιον μόνον δύναται νὰ παραστήσῃ. Καὶ εὐρωπαϊκὸν μὲν τοιοῦτον χρωματικὸν ἦχον δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ παραστήσωμεν διὰ διέσεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ Εὐρωπαῖος τὸν ἡμέτερον· διότι, ἐπειδὴ οἱ φθόγγοι τῆς εὐρωπαϊκῆς κλίμακας εἰσι δεδεσμευμένοι καὶ ἀμετακίνητοι, οὐδὲν εὐρωπαϊκὸν ὄργανον δύναται κατὰ τρόπον πλῆρη καὶ τέλειον νὰ ἀποδώσῃ τὸν ἡμέτερον Πάγιον τοῦ Δευτέρου ἤχου, πλὴν τοῦ τετραχορδου (βιολίου), ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ διαστήματα ἀφίενται ἐλεύθερα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ παίχτου. Ἰδοὺ καὶ μία σπουδαιοτάτη καὶ ἀνυπερβλήτος ὑπεροχὴ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς· τί νὰ μνημονεύσωμεν ποικιλοτάτων ἄλλων φθορῶν καὶ δὴ τῶν ἐναρμόνιων τοῦ Τρίτου ἤχου, θαυμασίως ποικιλλουσῶν τὸ μέλος; Ἀλλὰ μὴ καὶ τοῦ ἑτέρου χρωματικοῦ ἤχου, τοῦ Δευτέρου, ἡ κλίμαξ ἔχει ἀντίστοιχον ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ; Μετὰ μεγίστης δυσκολίας καὶ ἀτελῶς πάντοτε δύναται νὰ παραστήσῃ αὕτη καὶ τοῦ γλυκυτάτου τούτου ἤχου τὸ μέλος· περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μουσικῇ ὑπαρχουσῶν χροῶν Ζυγοῦ, Κλιταῦ καὶ Σπάδης, δι' ὧν δυνάμεθα ἀπταίστως νὰ ἐκφράσωμεν λεπτότητα καὶ ἐκφραστικώτατα τὴν ἐννοιαν πάσης φράσεως καὶ παντός συναισθήματος, οὐδὲ λόγος—νομίζομεν—πρέπει νὰ γένηται, καθόσον καὶ αἱ χροαὶ αὗται εἶνε ἀγνωστοὶ εἰς τὴν τετράφωνον μουσικὴν, μόνον τόνους καὶ ἡμιτόνια παραδεχομένην καὶ ἀδυνατοῦσαν καὶ ἀκαλονθίαν νὰ παραστήσῃ πολυφωνικῶς τοὺς ἦχους τῆς Ἐκκλησ. ἡμῶν Μουσικῆς, οἵτινες ἀπὸ τῶν

ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰσὶν εἰσηγήμενοι ἐν τοῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ὁποίους κατ' ἀνάγκην ἀναπόδοραστον πρέπει νὰ καταργήσωμεν, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ ἅπασαν τὴν ἐνιαύσιαν ἀκολουθίαν, ἐὰν θελήσωμεν νὰ περιβάλωμεν τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς πολυφωνίας.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κλιμάκων, τῶν φθορῶν καὶ τῶν ρυθμῶν τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς· τὰ δὲ σημεία, δι' ὧν τροποποιεῖνται κατὰ διαφόρους τρόπους ἐν τῇ ἐκφωνήσῃ οἱ φθόγγοι (Πεταστή, Ἀντικένομα, Ἐτέρον ἢ Σύνδεσμος κτλ.) ἔλλειπουν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ μουσικῇ πῶς λοιπὸν, ἂν θέλῃ ὁ Εὐρωπαῖος νὰ μετενέγκῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ μουσικὴν τοιαύτην τινὰ φωνήν, θὰ παραστήσῃ στεροῦμενος σημείων παραστάσεως. Ἡ ἡμετέρα Μουσικὴ ποικίλλει ἔτι λαμπρότατα τὰ μέλη καὶ παράγει ἤχους ἐξ ἤχων ἐπὶ τῆς μιᾶς κλίμακος ἐφαρμόζουσα ἄλλην, πλὴν τῆς χρωματικῆς καὶ ἐναρμονίου καὶ αὐτὴν τὴν διαιωνιστὴν ὁλον ἐπὶ τοῦ Πα τίθησι τὴν φθορὰν τοῦ Κε καὶ ἀντιστροφῶς, τὴν τοῦ Ζω ἐπὶ τοῦ Βου, τὴν τοῦ Βου ἐπὶ τοῦ Ζω ἢ τοῦ Νη ἐπὶ τοῦ Δι (μακάμ φεραχ-νάκ), τὴν τοῦ Νη ἐπὶ τοῦ Πα (μακάμ πονσελί, εἰδὸς τι Πλαγίου Πρώτου, ὁλὸς τις καὶ ὁ ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος), τὴν τοῦ Νη ἐπὶ τοῦ Γα (εἰδὸς σεμνοτάτου Τρίτου ἤχου. Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται καὶ τὸ Ἀλληλούϊα αὐτοῦ τὸ σύντομον, Ὅτε οἱ ἐνδοξοὶ μαθηταί), τὸν Νη ἐπὶ τοῦ Ζω κτλ. Ἄττιαι αἱ ποικίλαι καὶ τὰ πλεονεκτικὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπιδέχονται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μουσικῇ, ὧν στερεῖται ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἐν τοῖσις «ἡ πολυποίκιλος αὐτὴ ἐναλλαγὴ τῶν ἤχων καὶ τῶν φθορῶν τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς ἐν ἀπάσις αὐτῆς ταῖς ποικίλαις στροφαῖς, οὔτε τὴν ἀκοὴν δορυβεῖ οὔτε τὴν προσοχὴν ἀποσπᾷ, ὡς ἡ δουβώδης καὶ δορυβώδης τετραφάρος εὐρωπαϊκὴ, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν λόγον τῆς πίστεως καταπνίγει, ὅστις εἶνε ἡ βάσις καὶ ἡ οὐσία τῆς ἱερᾶς ψαλμωδίας».

Ἀποτομεθὰ νῦν καὶ τοῦ τελεταίου θέματος, τῆς διακαστῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ κόθου ἐνίων, τοῦ νὰ ἀντιταστήσωμεν τὴν μουσικὴν μας διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς, ἣν «ἐνηρμοσμένην βυζαντιακὴν μουσικὴν» καλοῦσιν οἱ τινες πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἀμαθῶν ἀλλὰ δὲν εἶνε κῆμα, παρακαλῶ, νὰ

τὴν πετάξωμεν οὕτω στὸν ἀέρα, στὸν θρόντο, στὰ καλὰ καθοίμενα, χωρὶς λόγον, χωρὶς αἰτίαν, χωρὶς ἀφορμὴν καὶ δικαιολογίαν, ἀφοῦ προγονικὸν ἔχομεν αὐτὴν κτῆμα, ἀφοῦ ἔχει τόσην ἀξίαν, τόσην χάριν καὶ ἡδύτητα, τόσην λεπτὴν τέχνην καὶ εὐστροφίαν; Δὲν εἶνε ἀσχος εἰς ἡμᾶς νὰ δεικνύωμεν τοσαύτην ἀσκηδίαν καὶ δὴ καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὰ ἡμέτερα, τὰ δὲ ξένα νὰ προτιμῶμεν καὶ περὶ πολλοῦ νὰ ἔχομεν; Ἔως ποτε θὰ δώομεν τὰ ὅσα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Δημοσθένους, ὅστις οὐ καίεται ἐλέγχον ἡμᾶς καὶ λέγων «εὐήθεος τὰ οἰκτεῖα προειμένους τῶν ἀλλοτριῶν φάσκειν κείδεσθαι»; 8) Πρὸς χάριν τῶν τετραφωνιστῶν ἃς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι κρείττων τυγχάνει οὕσα καὶ εὐπρεπεστάτα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ καὶ πρέπει νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἡμετέραν· ἀλλ' ἡ μουσικὴ αὕτη εἶνε πολυδάπανος, ἀπαιτεῖ προσοπικὸν πολὺ, ἀπαιτεῖ διειδυτὴν τοῦ γοροῦ ἢ ἀρχιμουσικόν, ὃ δὲ χορηγὸς τίς; Τὸ παγκρεῖ; Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀπαρκεῖ εἰς ἓνα ψάλτην, ὡς διατείνονται οἱ ἐπίτροποι μερικῶν ἐκκλησιῶν, πῶς θὰ ἐπαρκεσθῇ εἰς δέκα, εἰς εἴκοσιν ἢ καὶ πλείονας; Καὶ ἐν μὲν ταῖς εὐπορούσαις πόλεσι καὶ ἐνορίαις δύναται πῶς νὰ ἐξοικονομηθῇ τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ἐν ταῖς πτωχαῖς, ταῖς μὴ ἐχούσαις πόρους διὰ τὴν τοιαύτην πολυτέλειαν, ἐν ταῖς χωροπόλεσι, τοῖς χωοῖσι, ταῖς μικρο-ἐνορίαις τί γενήσεται; Θὰ ἔχομεν καὶ ἐκεῖ χορὸν εὐρωπαϊκόν (εὐρωπαϊκῆς ἡθελον νὰ εἴπω μουσικῆς), ἢ θὰ ἀρῇσωμεν τοὺς δυστιχεῖς ἐκείνους χοιστιανοὺς ἀγεύστους τῶν καλλονῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, περιοριζομένους ὥς πρὶν εἰς τὴν ἐσχωριασμένην ἐκκλησιαστικὴν τῶν;

(Ἔσεται συνέχεια)

ΔΗΛΩΣΙΣ

Φέρομεν εἰς γνῶσιν τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Κύπρῳ ἀναγνωστῶν τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου» ὅτι ἐξαιρετικῶς χάριν αὐτῶν ὑποβιβάζομεν τὴν συνδρομὴν εἰς δέκα (10) μόνον σελλίνια. Ὅσοι δὲ ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, παρακαλοῦνται νὰ ἀποτείνωνται ἀπ' εὐθείας πρὸς ἡμᾶς, οἱ δὲ ἐν Κύπρῳ καὶ πρὸς τὸν ἐν Λευκωσίᾳ (Νέα ἀγορὰ Φανερωμένης 51) γενικὸν ἀντιπρόσωπον ἡμῶν κ. Ἰ. Κασουλίδην, βιβλιοπώλην. Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΕΙΣ ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ

Ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 20ῇ τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου ἐπὶ τῇ ἀνακομῇ τῶν ὁσίων τοῦ ἀειμνήστου καὶ διασήμου μουσικοδιδασκάλου Νηλέως Α. Καμαράδου, ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐν Πέραν Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου πάνδημον καὶ μεγαλοπρεπέστατον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τὸν δ' ἐπιμνημόσυνον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ ἐν Κων/πόλει ἐλλογιμώτατος καὶ διαπρεπὴς μουσικολόγος Ἀρχὸν Μέγας Πρωτεκδικὸς τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Γ. Παπαδόπουλος.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Κατ' αὐτάς ἐγένοντο αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ ἐν Ἀθναῖς νεοιδρυθέντος Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός», καθ' ὃς ἐξελέγησαν διὰ μουσικῆς ψηφοφορίας μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου οἱ ἑξῆς: Ἀνδρέας Π. Ντάκουλας Πρόεδρος, Νικολ. Κανακάκης Ἀντιπρόεδρος, Κωνσταντ. Κουτσοῦκος Γεν. Γραμματεὺς καὶ Ἐμμ. Φαρλέκας Ταμίας.

ΙΔΡΥΣΙΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΙΕΡΟΣΑΛΤΩΝ

Εὐχαρίστως πληροφοροῦμεθα ὅτι ἰδρύθη ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου τοῦ 1929 Σωματεῖον Ἱεροσολιτῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Σύνδεσμος Ἱεροσολιτῶν Λέσβου», ὁδῖνος σκοπὸς εἶναι ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἀλληλοβοήθεια τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ ἡ περιθαλψὶς αὐτῶν διὰ παροχῆς εἰς ἀσθενοῦντα αὐτοῦ μέλη ἱατρικῆς περιθαλψέως, φαρμάκων καὶ ἀναλόγου χρηματικῆς ἀρωγῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας αὐτῶν.

Αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ καλλίστου τούτου Σωματείου ἐγένοντο τῇ 24 Μαρτίου 1929, καθ' ὃς ἀνεδείχθησαν μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ οἱ κ. κ. Παναγ. Νικήτας Πρόεδρος, Ν. Παπαγεωργίου Ἀντιπρόεδρος, Στ. Μακρῆς Γεν. Γραμματεὺς, Γ. Γερμανὸς εἰδικὸς Γραμματεὺς, Ν. Βολογιάννης Ταμίας.

Α. Χαρέλλης καὶ Ν. Γερπάκης Σύμβουλοι.

Ὁ Σύνδεσμος ἐορτάζει τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως.

■ ■ ■

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΩΝ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Κατόπιν τῆς τελευταίας ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν τοῦ Κράτους, αἱ θέσεις τῶν μουσικοδιδασκάλων ἐκανονίσθησαν ὡς ἑξῆς:

Ὁ κ. Ι. Μαργαρίτης τῆς διαλυθείσης Ἱερατικῆς Σχολῆς Τριπόλεως ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Ἱερατ. Σχολὴν Ἀρτῆς πρὸς πλήρωσιν κενώσεως θέσεως.

Ὁ κ. Δ. Κορδοροῦμπας τῆς διαλυθείσης Σχολῆς Μεσολογγίου ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Ἱεροδιδασκαλεῖον Βελλῆς τῆς Ἠπείρου.

Οἱ κ. κ. Π. Λαϊνᾶς καὶ Ι. Κουκκούλης τῶν διαλυθεισῶν Σχολῶν Ἀμαλίας καὶ Σάμου ἐτέθησαν προσωρινῶς εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου.

Οἱ μουσικοδιδασκαλοὶ τῶν λοιπῶν Ἱερατ. Σχολῶν παρέμειναν εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν, πλην τοῦ τῆς Σχολῆς Ἀρτῆς, ἀποχωρήσαντος λόγῳ ὀρίου ἡλικίας.

■ ■ ■

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΤΟΙΣ ΩΔΕΙΟΙΣ

Εὐχαρίστως πληροφοροῦμεθα ὅτι εἰς τὸ Ὁδεῖον Χανίων, τὴν διευθύνειν τοῦ ὁποίου μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πρώτου ὁργανωτοῦ καὶ Διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Ἀλ. Ἀλμπέρτου, ἀνέλαβεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος ἔτους ὁ διακεκριμένος Μουσικὸς κ. Κ. Σφακιανάκης, εἰσῆλθῃ τῇ προτάσει αὐτοῦ καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, διορισθέντος πρὸς τοῦτο τοῦ κ. Κ. Δασκαλάκη, Πρωτοφάλτου τοῦ καθηδρικοῦ Ἱ. Ναοῦ Χανίων καὶ μουσικοδιδασκάλου τῆς ἐκείσε Ἱερατικῆς Σχολῆς.

Ἐκ τῶν παλαιότερων μουσικῶν Ἱδρυμάτων ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ διδάσκεται ἐν τῷ Ὁδείῳ Ἀθηνῶν, ἐν τῷ Μουσικῷ Λυκείῳ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τινῶν μηνῶν καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ Μανδολινάτῃ στεγαζομένην Σχολὴν τοῦ ἀρτισυστάτου Συλλόγου τῶν φίλων τῆς ἐλληνικῆς Μουσικῆς. Εὐχῆς ἔργον θὰ

ήτο εάν ήθελεν εισαχθῇ ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ καὶ εἰς τὰ ἄλλα Ὁδεῖα (Ἑλληνικόν, Ἐθνικόν, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης), ἵνα παύσῃ τὸ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητον φαινόμενον τοῦ νὰ λείπῃ ἐκ τῶν Ὁδείων ἡμῶν τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Μουσικῆς, ἥτις ἐπρεπε νὰ κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν ἐν τοῖς προγράμμασι τῶν Μουσικῶν ἡμῶν Ἰδρυμάτων.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΟΙΣ

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀναθεώρησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Νόμου ἐκινδύνευσε πρὸς στιγμὴν νὰ ἐξαλειφθῇ ἐντελῶς ἐκ τοῦ προγράμματος τῶν μαθημάτων τῶν Διδασκαλείων τῆς Δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, ἥτις διὰ τινος παραγράφου συνεχωνεῦτο μετὰ τοῦ μαθήματος τῆς Ὁδικῆς καὶ ἐνοργάνου Μουσικῆς, ἥτις, ὡς γνωστόν, διδάσκεται εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ Διδασκαλεῖα διὰ τοῦ μανδολίνου. Κατόπιν δμως σθεναρῶν ἀγώνων τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίου Μουσικῆς, οἵτινες ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἠθικὴν ἀρωγὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Μουσικῶν τινῶν Ἰδρυμάτων καὶ τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν, πρωτοστατούντων τῶν κ. κ. Κωνστ. Παπαδημητρίου καὶ Ε. Πεζοπούλου, διτηρηθῇ ὡς αὐτοτελὲς τὸ μάθημα τῆς Βυζ. Μουσικῆς, οὐδὲν ἡ διδασκαλία θὰ δύναται ν' ἀντιθῇ εἰς εἰδικὸν πρόσωπον. Ἡ προσθήκη αὕτη παρ' ὅλην τὴν ἐλαστικότητα τῆς παραγράφου δεόν νὰ θεωρηθῇ ἐν πάσῃ περιπτώσει ὡς μεγάλη ἐπιτυχία, εἴαν ληφθῇ ὅτι ὅσιν τὸ μέγεθος τῆς παρεξηγήσεως, ἥτις ἐπικρατεῖ ἀτυχῶς εἰς τινὰς ἀνωτέρους ἐκπαιδευτικούς κύκλους περὶ τῆς Βυζαντ. Μουσικῆς ὡς ἐθίμου μὴ συγχρονισμένου κτλ. Φίλος μουσικὸς διαμαρτυρηθεὶς ἄλλοτε εἰς ἀνώτατον ὑπάλληλον τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, διότι ἡ Βυζαντ. Μουσικὴ δὲν περιελαμβάνετο μετὰ τῶν τεχνικῶν μαθημάτων, τῶν διδόντων δικαίωμα προαγωγῆς εἰς ἀνώτερον βαθμὸν εἰς τοὺς διδασκοντας, ἤκουσε μετ' ἐκπλήξεως παρὰ τοῦ εἰρημένου ὑπαλλήλου τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά:

«Φαίνεται ὅτι ὁ Νομοθέτης εἶχε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ Βυζ. Μουσικὴ εἶνε ἀτεχνόν (:) μάθημα».

Ὁ «Μουσικὸς Κόσμος» θεωρεῖ καθήκον αὐτοῦ νὰ ἐξάρῃ τοὺς μέχρι τοῦδε καταβληθέντας ἀγῶνας καὶ τίθεται

παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀγωνιζομένων διὰ τὴν διάλυσιν τῶν προλήψεων κατὰ τῆς Βυζαντ. Μουσικῆς, ἥτις εἶνε καθὺς νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν θέσιν, ἣν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Κράτους κατεῖχεν ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει καὶ δὴ ἐν τοῖς Διδασκαλείοις τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Πρὸς τοῦτο ἡ Διεύθυνσις τοῦ Περιοδικοῦ θερμὴν ἀπευθύνει σύστασιν πρὸς τοὺς Μουσικοὺς ἡμῶν ὅπως ἀποφύγῃ τὰς διαστάσεις ἐν διαφόροις ὁργανώσεσι, καθόσον εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἐπιβάλλεται σήμερον νὰ παρουσιάσωσιν οἱ μουσικοὶ ἡμῶν ἡ νωμὲνον μετ' ὧπον πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς.

ΠΤΥΧΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1929 ἐδόθησαν ἐνώπιον τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἐξετάσεις δημοδιδασκάλων πρὸς ἀπονομὴν πτυχίου Ἐκκλησ. Μουσικῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὸ θερινὸν ἐξάμηνον (15 Ἰουνίου) ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου κ. Τσαμασφύρου, ὡς προέδρου, καὶ τῶν Καθηγητῶν τῆς Μουσικῆς κ. κ. Κ. Χριστοπούλου καὶ Κ. Παπαδημητρίου, ἀπένευε παμψηφεί πτυχίον Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ Ὁδικῆς μετὰ τοῦ βαθμοῦ ἄριστα εἰς τὸν κ. Ἀνδρέαν Λεβαντῆν, πτυχιόχον τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, παρακολουθήσαντα καὶ εὐρύτερας μουσικὰς σπουδὰς. Κατὰ δὲ τὸ χειμερινὸν ἐξάμηνον (15 Δεκεμβρίου) ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ κ. Δ. Δούκα, Ἐκπαιδ. Συμβούλου, ὡς Προέδρου, καὶ τῶν Καθηγητῶν τῆς Μουσικῆς κ. κ. Κ. Παπαδημητρίου καὶ Ι. Σακελλαρίδου (ἀντὶ τοῦ κ. Κ. Χριστοπούλου καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ ὀρίου τῆς ἡλικίας), οὐδὲν ἀέκρινεν ἄξιον πτυχίου ἐκ τῶν προσελθόντων δημοδιδασκάλων.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΙΣ ΤΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ὁ Κατηχητὴς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πατὴρ Ἀγγελοσ Νησιώτης εἰσήγαγε τὴν Βυζαντ. Μουσικὴν ὡς τακτικὸν μάθημα εἰς ἀμφότερα τὰ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενα Κατηχητικὰ Σχολεῖα, τῶν νέων καὶ τῶν κόρασιων. Τὴν διδασκαλίαν τῆς Μου-

οικῆς, γινομένην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐγκεκριμένων μεθόδων καὶ κειμένων ἀνέλαβεν ὁ Διευθυντὴς τῶν κατηχητικῶν τούτων Σχολείων πατήρ Ἀγγελος τυγχάνων ἐκ τῶν μουσικωτέρων καὶ καλλιφωνοτέρων ἱερέων τῆς Πρωτεύουσας.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

Εὐχαρίστως πληροφοροῦμεθα ὅτι εἰς τὸ ἐν Νέᾳ Κοκκινίᾳ τοῦ Πειραιῶς ἱδρυδὲν Ὠδεῖον (Παράρτημα τοῦ Μουσικοῦ Λυκείου Ἀθηνῶν) τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν προσεφέρθη πᾶν εὐγενὲς νὰ διδάσκη ὁ Δρ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων καὶ παλαιὸς μαθητὴς καὶ βοηθὸς τοῦ Πρωτοψάλτου τῶν Πατριαρχείων Κων/πόλεως κ. Ἰακώβου Ναυπλιώτου κ. Δ. Καραγιαννόπουλος, ὅστις παραμένων πάντοτε θιασώτης τῆς Βυζ. Μουσικῆς, ψάλλει ἐρασιτεχνικῶς εἰς διαφόρους Ἱ. Ναοὺς τῶν Συνοικισμῶν, Νέας Φιλαδελφείας, Νέας Ἰωνίας καὶ τελευταίως εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Προφήτου Ἠλίου Παγκρατίου.

ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΙΕΡΟΨΑΛΤΟΥ ΕΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΝ ΠΟΛΙΝ

Ὁ γνωστὸς καλλιφώνος ἱεροψάλτης κ. Γεώργ. Παπαεμμανουήλ διορισθεὶς πρωτοψάλτης τοῦ ἐν Βερροίᾳ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν νέαν θῆσιν αὐτοῦ περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου.

Εὐχαρίστως πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ φιλότιμος Κοινότης Βερροίας προτιθεμένη νὰ ἱδρῇ Σχολὴν τῆς Βυζ. Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, θέλει ἀναθέσει τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς εἰς τὸν μουσικολογιώτατον κ. Γ. Παπαεμμανουήλ.

ΙΔΡΥΣΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΕΝ ΣΥΡΩ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Ὡς ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ἐκ Σύρου, καὶ οἱ Ἱεροψάλται τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύρου, Τήνου κτλ. ἀπιδόντες εἰς τὴν ὁσημέραι κατάπτωσιν τοῦ ἱεροψαλτικοῦ κλάδου καὶ ἐπιθυμοῦντες τὴν προαγωγὴν καὶ διάδοσιν τῆς Βυζαντ. Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς, ὡς καὶ τὴν ἀλληλεγγύην, ὑποστήρηξιν καὶ τῶν αὐτῶν κλάδου αὐτῶν, προέβησαν εἰς τὴν σύμπηξιν Συλλόγου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ρωμανὸς ὁ Μελῳδός».

Γενομένων δὲ ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Σωματείου τούτου, ἐξελέγησαν οἱ κ. κ. Θεοχάρης Κωνσταντινίδης, Πρωτοψάλ-

της Μητροπόλεως Σύρου Πρόεδρος, Ἀχιλλεὺς Μαυρομουστάκης, Ἀντιπρόεδρος, Δ. Δραγάσης, Γεν. Γραμματεὺς, Μ. Φύτρος, Ταμίας καὶ Σ. Παναγόπουλος, Ἠλ. Ἐλευθεριάδης καὶ Γ. Φάσκο-λος, Σύμβουλοι.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ «ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ»

Τὴν Κυριακὴν, 25 Ἰανουαρίου ἐγένοντο αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἱεροψαλτῶν «Ρωμανὸς ὁ Μελῳδός», (ἔτος ἱδρύσεως 1909), καθ' ἃς ἐξελέγησαν, Πρόεδρος ὁ κ. Κ. Δ. Παπαδημητρίου, Καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς ἐν τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ, Α' Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Β. Χριστόπουλος, Καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς, Β' Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γ. Θ. Σακελλαρίδης, πρωτοψάλτης τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, Γεν. Γραμματεὺς ὁ κ. Π. Θεοφανόπουλος, Πρωτοψάλτης τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, Σύμβουλοι οἱ κ. κ. Δ. Κούνιας, Πρωτοψάλτης τῆς Χρυσόσπηλαιωτίσσης, Δ. Ἀθανασίου, Πρωτοψάλτης τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου (Ὁμονοίας), Φ. Ταμιακούρας, Πρωτοψάλτης τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Καρύστη, Χρ. Κουτσοῦκος, Δικηγόρος καὶ Ἱεροψάλτης καὶ Π. Φιλίππου, Πρωτοψάλτης τοῦ Ἀγίου Νικολάου, Ταμίας, ὁ κ. Κ. Μαυρίδης, Πρωτοψάλτης τῆς Ἀγίας Σοφίας Πειραιῶς, Ἐφοροὶ τῆς Βιβλιοθήκης ὁ κ. Ι. Σαγματόπουλος, Ἱεροψάλτης, Εἰδ. Γραμματεὺς, καὶ ὁ κ. Μπουρνελάκης, Ἱεροψάλτης τοῦ Ἀγίου Νικολάου (Ραγκαβᾶ).

Τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ καλοῦ τούτου Σωματείου τὴν ἐπαύριον τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ (27 Ἰαν.) ἐπεσκέφθη ἐν σώματι τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Κων. Χρυσόστομον, ὃν προσεφώνησεν ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Δ. Παπαδημητρίου ὡς ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Ἡμεῖς οἱ 12, ἐκλεγέντες κανονικῶς χθὲς ὡς Δ. Συμβ. τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἱεροψ. «Ρωμανὸς ὁ Μελῳδός», ἐθεωρήσαμεν πρῶτιστον μέλημα καὶ καθήκον νὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιον τῆς Ὑμ. Μακαριότητος, διὰ νὰ ζητήσωμεν τὰς πατρικὰς Ὑμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ καθήκοντος τούτου, Μακαριώτατε, πιστεύομεν ὅτι δὲν προέρχεται ἐκ τυπικῆς μόνον ὑποχρεώσεως, ἀπορρεούσης ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Συνδέσμου, ὅστις θεωρεῖ Ὑμᾶς ὡς

ἐπίτιμον αὐτοῦ Πρόεδρον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλου ὑψηλοτέρου ἐλατηρίου: καὶ εἶναι τοῦτο ἡ μεγάλη ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις καὶ ὁ βαθὺς σεβασμός, διὰ αἰσθανόμεθα ἅπαντες πρὸς τὸ τιμημένον πρόσωπον τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, Ὁν περικοσμοῦσιν ἔξοχα ἀληθῶς χαρίσματα σοφίας, ἀρετῆς καὶ συνέσεως. Τὰ αἰσθήματα ἡμῶν ταῦτα καθίστα ἔντονώτερα ἢ ἀντίληψις καὶ ἡ πεποιθήσις ἡμῶν ὅτι ἡ Μακαριότης Σας ἀπ' οὗτο ἐκλήθη, τύχη ἀγαθῇ, εἰς τὸν ἔνδοξον θρόνον τῶν Ἀθηνῶν, κατέβαλε καὶ καταβάλλει ὑπερανθρώπους προσπάθειας διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιέλαβεν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ ἀναμορφωτικὸν Αὐτῆς Πρόγραμμα καὶ τὸ τόσῳ σοβαρὸν ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας. Μουσικῆς. Ὑπὲρ τοῦ ζητήματος ἀκριβῶς τοῦτου τῆς Ἱερᾶς Μουσικῆς καὶ τῶν ἐργατῶν αὐτῆς ἐνδιαφέρεται καὶ ὁ Σύνδ. τῶν Ἱεροψ. «Ρωμανὸς ὁ Μελωδός», ὅστις μᾶς ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μᾶς ἐμπιστευθῇ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ.

Ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἱεροψ. «Ρωμ. ὁ Μελωδός, Μακαριώτατε, εἶναι παλαιὸν Σωματεῖον, ἐφέτος εἰσῆλθεν εἰς τὸ 21 ἔτος τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Εἰς τὸ παρελθὸν ἔσημείωσεν ἀξιόλογον δρᾶσιν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ μικρὰ του περιουσία, ἡ ἐπίπλωσις τῶν γραφείων του καὶ ἡ μικρὰ, ἀλλὰ λίαν ἐνδιαφέρουσα Βιβλιοθήκη του· ὁ Σύνδεσμος αὗτος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Δημιουργοῦ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ὁμνογραφίας, τοῦ Ἀγίου Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, ἡ εἰκὼν τοῦ ὁποίου ἐκινδύνευσεν πρὸς στιγμήν νὰ παραδοθῇ μετὰ τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ Συνδέσμου εἰς τὸ Γηροκομεῖον Ἀθηνῶν, ὡς προβλέπετο ἀπὸ τὸ καταστατικὸν ἐν περιπτώσει διαλύσεως! Εὐτυχῶς ἡ κρίσις παρήλθε καὶ ὁ Σύνδ. ἀνέλαβε τὰς δυνάμεις του χάρις εἰς τὸ στοργικὸν ἐνδιαφέρον τῶν μελῶν αὐτοῦ, ὅσα παρέμειναν πιστὰ καὶ ἀφοσιωμένα.

Κατὰ καλὴν σύμπτωσιν εἰς τὸ σημερινὸν Συμβούλιον περιλαμβάνονται οἱ μουσικοὶ τῶν κεντρικωτέρων Ἱ. Ναῶν τῆς Πρωτεύουσας καὶ τοῦτο εἶναι, νομίζω, ἀρκετὸν δείγμα τῆς ζωτικότητος τοῦ Συνδ. ἥτις ἔμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον ἀχρησιμοποίητος ἐξ αἰτίας ἀνθρώπων ἀξιοτίμων καὶ ἀγαπητῶν, ἀλλ' ἀναρμοδίως ἀναμειχθέντων εἰς τὸ ἐπαγγελματικὸν μουσικὸν ἐπίπεδον. Ἰδοὺ, Μακαριώτατε, ἡ σπουδαία ἀποψις ἡ προσέχουσα σήμερον καὶ διὰ τὴν ὁποίαν εὐ-

ρίσκεται εἰς εὐλογον ταραχὴν καὶ ἀγωνίαν ὁλόκληρος ὁ ψαλτικὸς κόσμος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ὅστις ζητεῖ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεώς του καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ μέλλοντός του. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δικαιολογούνται μερικά, ὄχι τυπικὰ ἐνέργειαι μεγάλης μερίδος ἱεροψαλτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπελπισθέντες ἀπὸ τὴν μεσολαβήσαναν νεκροφάνειαν τοῦ «Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ», προέβησαν εἰς σύστασιν σὺν ὑποστηρίξει τῶν συμφερόντων τοῦ κλάδου. Δὲν ἐξετάζω ἐὰν ἡ ἐνέργεια ἐκείνη ἦτο ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη, διότι, ὅταν ἡμεῖς ἐκλήθημεν ὡς ρυθμισταὶ τῆς καταστάσεως εἰς στιγμὰς κρίσεως διὰ τὸν Σύνδεσμον, ὑπεδείξαμεν τὴν ἔνωσιν ὑπὸ ἓν Σῶμα μετ' ἄλλην διοίκησιν· πάντως ὁμως ὅλοι αἱ γινόμεναι ἐνέργειαι ἦσαν φιλάδελφοι καὶ ἐπεβάλλετο νὰ γίνων, ἔστω καὶ ὑπὸ τύπον προσωρινότητος, διότι ὑπῆρχε πρᾶγματι ὁ κίνδυνος νὰ ἀπεκλείοντο οἱ ψαλταὶ ἀπὸ τὰ εὐεργετήματα τῶν σπουδαίων νομοθετημάτων, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται κατ' αὐτὰς ὑπὲρ τοῦ Κλήρου. Μία καὶ ἡ αὐτὴ φωνὴ ἀντήχησεν εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων: «Μὴ μείνωμεν ἔξω τοῦ Νυμφώνος». Τὴν φράσιν αὐτὴν ἐπαναλαμβάνομεν, Μακαριώτατε, μεγαλοφώνως καὶ ἡμεῖς, ὅπως κάμνομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅταν ἀναγινώσκειται τὸ Κοντάκιον καὶ ὁ Οἶκος. Μεριμνήσατε, Μακαριώτατε, ἵνα μὴ μείνωμεν ἔξω τοῦ Νυμφώνος!

Ὁ Μακαριώτατος, ἀφοῦ ἠὲ χάριστησε τὸ Δ. Συμβούλιον διὰ τὰ καλὰ του αἰσθήματα, ἐτόνισεν ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἱεροψαλτῶν εἰς ἓνα Σύλλογον καὶ ἠύχθη ὅπως ἄλλης ὁργανώσεως μετ' ὁμοῦ τὴν ἀμεῖδην τὸ ταχύτερον πραγματοποιημένην τὴν ἰδέαν ταύτην, ἐδήλωσε δὲ συγχρόνως ὅτι θὰ ὑποστηρίξῃ τὰ δίκαια αἰτήματα τοῦ κλάδου.

Κατ' αὐτὰς θὰ συνέλθωσιν εἰς κοινὴν σύσκεψιν ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Μακαριωτάτου οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ψαλτικῶν Συλλόγων Ἀθηνῶν καὶ Ἐπαρχιῶν, διὰ νὰ θέσωσι τὰς βάσεις τῆς ἐνώσεως εἰς μίαν Πανελλήνιον ἔνωσιν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἱεροψαλτῶν.

Τὴν Τρίτην (28 Ἰαν.) τὸ αὐτὸ Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου τῶν ἱεροψαλτῶν ἐπεσκέφθη τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ προέβη εἰς καταλλήλους ἐνεργείας ὑπὲρ τῆς πανταχόθεν ἐκφραζομένης δικαίας ἀξιώσεως, ὅπως συμπεριληφθῶσι καὶ οἱ ἱεροψάλται, καθὼς κληρικοὶ καὶ αὐτοὶ κατὰ τοὺς

Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ καταρτιζόμενον σχέδιον Νόμου περὶ ἰδρύσεως Ταμείου Προνοίας τοῦ Κλήρου. Τὸ Συμβούλιον συναντηθὲν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ μετ' ἄλλης Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν κ. κ. Παπαῶ, Μεταξᾶ καὶ Κουτσούκου, ἐπεσκέφθη τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας κ. Παπανδρέου καὶ τὸν Διευθυντὴν τῶν Θρησκευμάτων κ. Κ. Δουβουνιώτην, οἵτινες ἐφάνησαν λίαν εὐμενῶς διατεθειμένοι ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως τῶν Μουσικῶν, δεχθέντες κατ' ἀρχὴν ὅπως περιληφθῶσι καὶ οἱ ψάλλται εἰς τὸ ταμεῖον προνοίας τοῦ Κλήρου. Ὑπὲρ τῆς δικαίας ταύτης ἀπόψεως συνηγόρησαν ἐκθύμως ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Κ. Χρυσόστομος καὶ οἱ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ εὐρεθέντες κατὰ καλὴν σύμπτωσιν Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιήλ καὶ Κορινθίας κ. Δαμασκηνός. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἱεροψαλτῶν συνεχίζουνσιν ἤδη δραστηριῶς τὰς ἐνεργείας τῶν διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον εὐχόμεθα νὰ στεφθῇ ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας διὰ τὸ καλὸν τῆς ἱεράς ἡμῶν Μουσικῆς.

HBM

Ο ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ

Καθὰ πληροφοροῦμεθα ἐκ Πατρῶν, τῇ 29 παρελθόντος Νοεμβρίου ἐγένοντο αἱ ἀρχαιρεαίαι τοῦ αὐτοῦ Συλλόγου Ἱεροψαλτῶν, καθ' ἃς ἐξελέγησαν ὡς μέλη τοῦ Διοικητ. Συμβουλίου οἱ κ. κ. Ν. Συνούρης Πρόεδρος, Χρ. Σπηλιόπουλος Ἀντιπρόεδρος, Τάκης Στεμπήλης Γραμματεὺς, Β. Μπηλῆρης Ταμίας, Δ. Κουτσάρδης, Γ. Γεωργαντίδης, Ν. Μαυρόπουλος, Σύμβουλοι.

Κατὰ τὰς αὐτάς ἐκ Πατρῶν πληροφορίας ἰδρῦθη ἐκεῖ πέρυσιν τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τῶν ἐντιμοτάτων λαϊκῶν ἐπιτρόπων τῶν διαφόρων ἐν Πάτραις Ἱερῶν Ναῶν, Σχολῇ τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἥτις λειτουργεῖ καρποφόρως ἀπὸ τῆς 1ης Ἀπριλίου τοῦ 1929 ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τῶν κ. κ. Δημητρίου Κουτσαρδάκη καὶ Νικολάου Μαυροπούλου.

Τὰ πρὸς συντήρησιν τῆς Μουσικῆς Σχολῆς ἐξοδα προέρχονται ἐκ τῶν κονδυλίων, τῶν ψηφισθέντων ὑπὸ τῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ καὶ ἐγκριθέντων ὑπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν.

Δ Η Λ Ω Σ Ι Σ

Γνωρίζομεν τοῖς ἀξιότιμοις ἀναγνώταις τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου» ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐπομένου τεύχους καὶ ἐφεξῆς θὰ ἐκδίδεται αὗτος μόνον διὰ τοὺς συνδρομητὰς αὐτοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν θὰ πωλῆται ὡς πρὶν ἐν τοῖς ἐκαστοῦ περιπτέροις καὶ ἐφημεριδοπωλείοις, ἐξαιρέσει μόνον τοῦ ἐν Ἀθήναις (ὁδὸς Ἀκαδημίας, ἀριθ. 79 Β, πλησίον

Πλατείας Κάνιγγος) βιβλιοπωλείου «Ἀστὴρ-Παρνασσός», ἐν τῷ ὁποίῳ, ὡς γνωστὸν, εἶνε διαρκῆς παρακαταθήκη ὅλων τῶν τευχῶν αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ ἐπιθυμοῦσι νὰ ἦναι ἀναγνώσται τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου», παρακαλοῦνται νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ἀποτεινόμενοι ἀπ' εὐθείας πρὸς ἡμᾶς.

Β. ΜΕΡΟΣ ΑΣΜΑΤΙΚΟΝ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΕΩ

Δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν

ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου Θεοδώρου Ι. Θωΐδου.

Δόξα Ἦχος $\frac{6}{4}$ Πα $\frac{7}{4}$

 Προ κα θα α α α α ρω ω ω ω μεν q ε αυ του ου

 ουους α δε ελ φοι q τη βα σι λι ι ι ι δι ι ι ι ι τῶ

 α α α ρε ε των α α ρε ε των π q ι δουνου ου

 ου ου γαρ παρα γε ε ε ε ε γο ο νε ε q πλου ου ου τον

 η η μι ι ι ιν α α γα α θω ω η ω ω ω ων γη χο

 μι ι ι ι ι ζου ου ου ου ου ου ου ου ου ου σα q των

 πα α α θων s κατευ να α α ξει ει τα οι δη η η

 μα α τα q και ιω δε σπο ο ο ο τη η α κα ταλ

 λα α α αι τει ει του ους πται αι σα αν τα ας γη δι ο

 με ει ευ φρο συ υ υ υ νη η ης γη τα α α α α αυ

την υ πο δε ε ξω ω ω ω με ε ε ε θα υ βο ω
 ω ω ω ω ω ων τε ες ^Λ Χρι στω ω ω τω ω
 ω ω ω ω Θε ε ω π ρ ο α να στα ας ε εκ
 τω ω ω ω ων νε ε ε εκ των νε ε κρω τω ω ω
 ων ^ηη α κα τα χρι ι ι του ους η η μας ^ηη δι α α
 φυ υ υ υ υ υ λα α δι ι α φυ υ λα α αξον ^υ
 δο ξο λο γου ουν τα ας σε τον μο ο ο νον α α να μα α
 α αρ τη η η η τον ^α

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΤΥΡΙΝΗΣ

Δοξαστικὸν τῶν Αἰνῶν

ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου Θεοδώρου Ι. Θαΐδου

Δόξα Ἦχος ^ϩπ Πά γ

Ε φθαα σε ε ε και αι ρος ^α η των πνευμα τι κων α
 γω ω ω νω ων α α αρ χη π ρ η κα τα των
 δαι μο νω ω ων νι ι ι κη η ^κ η πα νοπλο ο

ος εγ κρα α α α τειει ει ει α ^Δ η των Αγ γε ε

λω ων ευ προ ε ε ε πει ει ει ει α ^χ η προς θε ε ο ο

ον παρ ρη σι ι ι ι α ^π δι αυ τη ης γαρ Μω υ υ

σης γε γο νε τω Κτι ι ι ι στη συ νο ο ό ο μι ι ι ι

λος ^Δ και φω νη η η α ο ρα σ α α τως ^ζ εν

ταις α κο αις υ υ υ πε δε ε ε ^π ξα α α α το Κυ ρι ι

ε ε ε ε δι α αυ τη η η η ης ^π α ξι ω ω σον ζαι α

αι αι αι αι αι η η η η και αι η η μα ας ^δ προσκυ

νη σαι υ σου τα πα α α θη η ^ζ και την α γι α ο

αν Α να α α α σια α α α σιν ^Δ ω ως ριζα α αν

θρω ω ω ω πος ^π

Τὸ αὐτὸ ἀργότερον τοῦ αὐτοῦ.

Δόξα Ἦχος ^Δ Πά ^ζ

Ε ε φθα α α ε φθα α σε ε και αι αι ρο ο ο ο

ο ος ^Δ η των πνευμα τι κω ω ω α α γω ω ω ω νονα α ρ ζη

 η η η η κα τα των δαι μο ο ο σ νο ω ω ν

 νι ι ι ι κη η η πα νο πλο ος εγ κρα α α α

 α α α τει ει ει εγ κρα α α τει α α α α α α

 η των Αγ γε ε ε λε ε ε ε λων ευ πρε ε ε ε ε ε

 πει ει ει ει γει ει ει ει α ρ η προς Θε ε ο ο ο ο ο ο

 ο ον πα α α αρ ρη η η η η η αι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι α δι αυ τη ης γαρ Μω ω υ υ υ σης

 γε γο νε τω Κτι ι ι ι στη συ νο ο ο ο μι ι ι ι λος

 και φω νη η η α α α α α ο ο ο ρα α α α α

 α α α α ρα α α α α τως ρ εν ταις α κο ο αι

 αι αι αις υ υ υ υ πε ε δε ε ε ε ε ξα α α

 α ρα α α α το Κυ υ υ ρι ι ι ι ε ε ε ε δι α αυ

 τη η η ης α ξι ω ω σον και αι αι αι ει αι η η η

 η και αι η η μα ας προσκυ νησαι αι σου τα Πα α α α α α

α α α α α α θ η η η η η η η η και την α
 γι α α Α να α α α στα α α Α να α α
 στα σι ι ι ι ι ι ι ιν ω ως φιλα α αν θρω ω ω ω
 προς

Μετά τὸν Ν' κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Τριωδίου.

Παρά Ὁνοφρίου Βυζαντίου.

Ἦχος τετράσημος γ

Δο ξα Πα τρι ι ι και Υι υι ω α η και α γι ι ω Πνε
 ευ μα α α τι
 Της με τα νοι α α α ας α νοι οι ξον μοι οι οι πυ λιας Ζω
 ο ο δο ο ο τα α ορ θρι ξει γα αρ το ο πνευ
 ευ μα α μου α η προς να ον τον α γι ι ο ο ον σου ου η να
 ον φε ε ρων του σω μα α τος ο ο ολον ε σπι λω με ε ε ε
 νον αλ λως οι οι κτι ρμων κα α θα α ρο ον ε ε
 ευσπλα γχνω σου ε ε λε ε ε ει ει

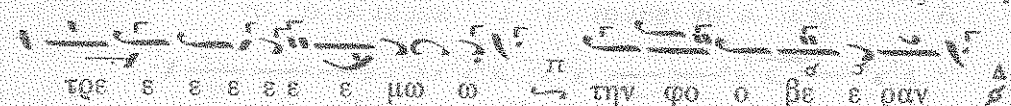

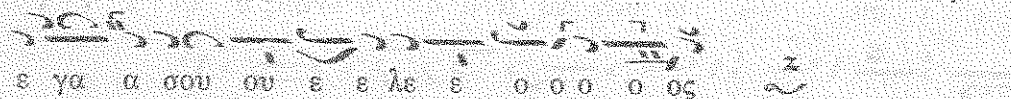
Και νυν υν και α α ει και αι εις τους αι ω ω ω
 ω να α α ας η των αι ω ω ω νω ων α α α
 μη ην
 Της σω τη ρι ι α α ας ευ θυ υ νον μοι οι οι τρι
 βους θε ο ο το ο ο κε ε αισχραις γαρ κα α τε
 ερ ου υπο ω σα η την ψυ χην α μαρ τι ι ι ι αις
 ως ρα θυ υ μως τον βι ο ον μου ο ο ολον εκ θα πα νη η η η
 η η σας η ταις σαις προ ε σβει αις ου υσαι αι με ε
 πα α α σης α α κα θα αρ σι ι ι α ας
 Ε λε η μον ε λε η σον με ο θε ος η κα τα το με
 γα ε λε ο ο ος σου η και κα τα το πληθος τω νοικτι
 μων σου χ ε ξα λειπον το α νο ο μη μα α α α μου

Τὸ παρὸν Οἰκονόμου Θ. Θωΐδου

Ἦχος

Τα πλη η η η θη η των πε πραγ με νον μοι δι ει ει νο

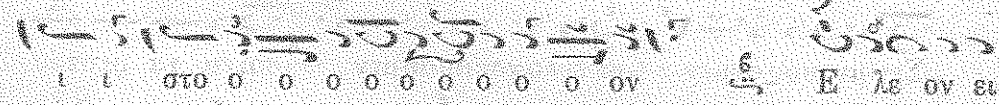
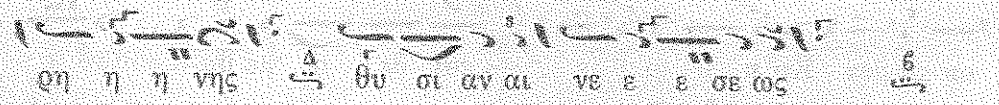
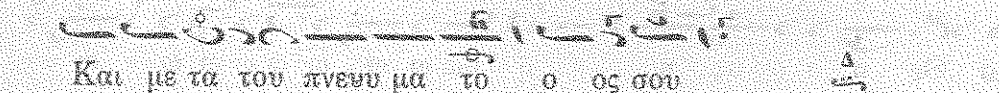

 ω ω ων κ εν νο ω ω ω ων ο ο τα α λα ας π

 τρε ε ε ε ε ε μω ω π την φο ο βε ε ραν Δ

 η με ε ρα αν τη ης κοι ι ι σε ε ε ε ως ζ

 αλ λα θωρ ρων εις το ε λε ε ος ζ της ε ευσπλαγχνι

 ι ι ι ι ι α ας σου η ως ο Δα αβιδβο ο ω ω ω σοι οι λ

 ε λε η σον με ε ο ο ο Θε ε ος ζ κα τα το με

 ε γα α σου ου ε ε λε ε ο ο ο ο ος ζ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

παρά Όνουφρίου Βυζαντίου

Ήχος Δι γ

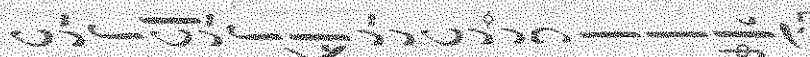

 Πα τε ε ρα Υι ον Δ και Α α γι ον Πνε ε ευ

 μα ζ Τρι α δα ομο ου ου ου αι ον και α χω ρι

 ι ι στο ο ο ο ο ο ο ο ο ον ε Ε λε ον ει

 ρη η η νης Δ θυ σι αν αι νε ε ε σε ως ε

 Και με τα του πνευν μα το ο ος σου Δ

Ε χο μεν προς τον Κυ υ υ ρι ον

Α α ξι ι ο ον και αι δι ι και αι αι ο ον

Α γι ος α γι ος α γι ος Κυ ρι ος Σα βα ωθ

πλη η ρης ο ου ρα νος και η γη της δο ο ο ξη ης σου

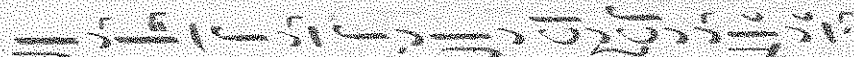
ω σαν να εν τοις υ ψι ι ι στοις εν λο γη με

νος ο ερ χο ο ο με ε νος εν ο νο μα τι Κυ ρι

ι ι ου ω σαν να α α α ο εν τοις υ ψι ι ι ι

ι ι ι ι ι στοι οι σι οι οι οι οι οι οι οι οι

Α μη η η η η η η η η η η η η ν

Α α α α α α μη η η η η η η η η η η η η ν

Σε ν μ νο υ ου ου μεν σε ευ λο γο υ ου ου μεν σοι ευ χα ρι σ το υ

ου ου μεν Κυ υ υ ρι ι ε και δε ο με θα α σου ου ο

ο θε ο ο ο ος η η η μ ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

Ἄξιον ἔστιν

παρὰ Οἰκονόμου Θεοδώρου Θωαΐδου

Ἦχος Δι. γ

Ἀ α ξι ι ι ι ο ον ε στιν ω ως
 α λη η θω ω ω ως μα κα ρι ι ι ι ξει ει ει
 σε ε την Θε ο το ο ο ο ο ο κον την α ει
 μα κα α ρι ι στο ο ον και πα να μω μη η η τον
 και μη τε ρα του Θε ε ου ου η η η μων την τι μι
 ω τε ε ραν των Χε ε ρου ου ου βι ι ι ι μι και ε εν
 δο ξο τε ε ε ε ρα α α αν α συγκρι ι ι ι τω ως
 των Σε ε ρα α αφειμ την α δι α φθο ο
 ο ο ο ρως Θε ον Λο ο ο ο γον Ἄ τε ε ε
 κου ου ου ου σαν την ο ον τως Θε ε ε ο το ο
 ο ο ο κο ον σε ε ε ε ε με ε ε γα α λυ υ νο
 ο ο με ε ε εν

ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Αιδεσιμώτατε και μουσικολογιώ-
τατε Οικονόμει κ. Θ. Θωΐδη.

Μετ' ἀληθοῦς και ἀνυποκρίτου χα-
ράς βεβαίῳ διὰ τῆς παραύσης μου τὴν
λήψιν τεσσάρων τευχῶν τοῦ ὑμετέρου
ἐριτίμου περιοδικοῦ «Μουσικὸς Κό-
σμος» εὐχαριστῶν ὑμᾶς θερμῶς.

Ἡ ἐνδελεχὴς και ἐπισταμένη ἀνά-
γνωσις τῶν διατυπωμένων ἐν αὐτῷ σο-
βαρωτάτων και ὑπερακριβῶν μελετῶν
και σκέψεων τῆς ὑμετέρας μουσικολογι-
ότητος ἐπὶ τῶν τονιαίων διαστημάτων
τῆς τε ἱερᾶς και κοσμικῆς ἡμῶν μου-
σικῆς και ἄλλων μουσικῶν θεμάτων, ἡ
μετὰ πολλῆς ὡσαύτως ἐπιμελείας και
προσοχῆς διεξέλευσις ἀπαξιαπότης τῆς
διαλαμβανομένης ἐν τοῖς ἐκδοθεῖσι τεύ-
χεσι σοβαρᾶς ὕλης, ἀφορώσης τὸ τε
μουσικοφιλολογικὸν και τὸ ἀσματολο-
γικὸν μέρος τοῦ περισπουδάστου μοι
περιοδικοῦ Σας, ὡς και τὰ περικο-
σιμούντα τὰς σελίδας ταύτου μουσικο-
φιλολογικὰ ἄρθρα, τὰ παρελάσαντα
ἐκκλησιαστικά τε και δημόδια ἄσματα
και ἐν γένει αἱ πολλοῦ λόγου ἀξίαι
και ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι ὑμῶν
τε και ἐτέρων διαπρεπῶν λογίων και
ἀνεγνωρισμένων μουσικῶν κορυφῶν,
μὲ συγκινοῦσι βαθύτατα και μὲ πεί-
θουσι, ὅτι τὸ λαμπρὸν ταῦτο περιοδι-
κὸν ὑμῶν ὑπερακοντίζειν και τὰς αἰ-
σιωτέρας περὶ τῆς σταδιοδρομίας του
προβλέψεις και ἐλπίδας, ἀναντιρρήτως
προῳρίσται ὑπὸ τὴν διαπρεπή, τὴν ἀν-
δροπρεπή και ἐξειδικασμένην διεύθυνσιν
Σας ἀφ' ἑνός, και διὰ τῆς πολυτίμου
και φιλοτίμου συνεργασίας τῶν ἐπιφα-
νεστέρων μουσικολόγων συναδέλφων
τε και ἐρασιτεχνῶν ἀφ' ἐτέρου, γοργῶ
τῷ πόδι νὰ μεσουρανήσῃ και ὡς παρ-
φασὴ φάρος νὰ διαχύσῃ φῶς διὰ τῆς
θαυμασίας και διαφωτιστικῆς ὕλης του.

Διὰ τῆς ἐπὶ τῆς περιεχομένης δ' ἐκά-
στατε πλουσίας, σοβαρᾶς και ἐπιστη-
μονικῆς πρὸ παντός ὕλης, ἐπιστημονι-
κῆς ἐρεύνης και σοβαρᾶς, οὐ μὴν ἀλλὰ
και εὐγενοῦς μεταξὺ τῶν ἐπατόντων
συζητήσεως, θ' ἀναλάβῃ ἐν παντί, ἡ-
λίου φαεινότερα ἢ ἀλήθεια, ἡ διασκε-

δάσουσα τὰ ἐπισκιάζοντα τὴν ἀνέφι-
κτον εἰς ὕψους και κάλλος θεῖαν τοῦ
Δαμασκηνοῦ τέχνην (σοφρὰ νέφη και
διαφωτίσουσα τὴν ἐσκοτισμένην διάνο-
νοιαν ἐνίων δοκησιόφων, ἀνιστορήτων
και ἐκφύλων δυστυχῶς ἑλληνορθόδο-
ξων, οἰομένων, ἐλαφρῶ τῇ συνειδήσει,
τὸ ἴθαγενές, καλλίκομον και καλλίκαρ-
πον τοῦτο φυτὸν τοῦ ἡμετ. "Εθνους, τὴν
πατροπαράδοτον μουσικὴν, ξένην τινὰ
και ἐπὶ ἡλυσδα εἶναι τέχνην, και ἀποτολ-
μώντων ἀναπεπταμένῳ στόματι κατα-
λέγειν κατ' αὐτῆς και τῶν ἀειμνήστων
μουσικοδιδασκάλων παρωχημέναν αἰ-
ῶνων, ὧν ἡ μνήμη ἀίδιος και ἀγήρως
ἔσται εἰς αἰῶνας.

Ὁ «Μουσικὸς Κόσμος» ἐμφανιζόμε-
νος κατὰ τὴν κρισιμωτέραν περίοδον
τῆς σταδιοδρομίας τῆς Ἑθνικῆς Μουσι-
κῆς ἡμῶν και καθ' ὃν χρόνον εἴπερ
ποτέ ἄλλοτε ἀπέβαινε ἐνδεδειγμένη
και ἀπαραίτητος ἡ ἐμφάνισις ἐνδὲς κα-
ταλλήλου μουσικοῦ δημοσιογραφικοῦ
ὀργάνου ἀπὸ περιωπῆς οὕτως συντασ-
σομένου, ἀναπληροῦ μέγα κενὸν ἐν τῷ
ἐλληνικῷ μουσικῷ κόσμῳ συνεχίζον
δὲ οὗτος τὴν διὰ τοῦ ἀτυχοῦς και πρό-
ωρου θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάν-
νου Τσώκλη διακοπεῖσαν πολίτιμον ἑ-
θνικὴν ὑπηρεσίαν τῆς πάλαι ἐν Ἀθή-
ναις ἐκδιδομένης ὑπ' αὐτοῦ «Φόρμιγ-
γος» ὡς και τῆς κατόπιν «Νέας Φόρμιγ-
γος» τοῦ ὀτρηροῦ και ἀνεξαντλήτου
μουσικοῦ και θεράποντος τῆς Ἑθνικῆς
ἡμῶν Μούσης κ. Κ. Ψάγου, θέλει ἐξυ-
πηρετήσῃ λίαν τελεσφόρως τὰς κατε-
πειγούσας μουσικὰς ἀνάγκας τῆς πο-
λυτιμωτάτης ἑθνικῆς μουσικῆς κληρο-
νομίας ἡμῶν συμβάλλων δὲ σπουδαί-
ως εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καλλιέργει-
αν, ἀνάπτυξιν και διάδοσιν τῆς Ἑθνι-
κῆς ἡμῶν Μουσικῆς, θέλει παράσχῃ
ἀνυπολόγιστον ἑθνικὴν ὑπηρεσίαν.

Τὴν πανίσχυρον τῆς ἑθνικῆς μουσι-
κῆς δύναμιν, Αἰδεσιμολογιώτατε, γνόν-
τες οἱ σοφοὶ και ἀθανάτοι πρόγονοι
ἡμῶν, ἐχρησιμοποιοῦν ὡς τὸν ισχυρό-

τατον παιδαγωγικόν μοχλόν ἐν τῇ ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων ἐκπαιδεύσει τῆς νεολαίας καὶ μετεχειρίζοντο μουσικὴν οὐχὶ ἀπλῶς πρὸς γαργαρισμόν διὰ μουσικῶν φθόγγων τῶν ἀκουστικῶν νύμφων καὶ αἰσθητικὴν τέρψιν τῆς διαπαιδαγωγουμένης γενεᾶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς διάπλασιν σεμνῶν καὶ ἀρμονικῶν ἡθῶν καὶ μόρφωσιν κοινωνικὴν, θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν τοῦ ἀτόμου, τοιαύτην δὲ καὶ τοσαύτην προσέδιδον σημασίαν οὗτοι εἰς τὴν μουσικὴν τὴν ἐθνικὴν, ὥστε περιέβαλλον αὐτὴν καὶ διὰ τῆς προστασίας θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων νόμων, ὧν ἡ παράβασις ἐθεωρεῖτο ὡς ἐσχάτη ἱεροσυλία. Καὶ ἐνῶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν οἱ κληροδοτήσαντες ἡμῖν τὴν θεοσεσίαν ταύτην μουσικὴν, τοσαύτην προσέδιδον πρὸς αὐτὴν σημασίαν, ἐνῶ καὶ τὰ μάλλον πεπολιτισμένα ἔθνη τοῦ κόσμου ἀντλοῦσι διδάγματα ἐκ τῆς σοφίας τῶν κλεινῶν ἡμῶν προγόνων πρὸς καλλιέργειαν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῆς ἑαυτῶν μουσικῆς, ἡμεῖς οἱ ἀληθεῖς καὶ πραγματικοὶ ἀπόγονοι καὶ κληρονόμοι ἐκεῖνων, ἀδιαφοροῦμεν καὶ οὐδεμίαν περὶ αὐτῆς λαμβάνοντες πρόνοιαν ἀφήκαμεν ταύτην ἀπροστάτευτον καὶ παρημελημένην ὥστε ἐνεκα τῆς ἀσυγχωρήτου ἀμελείας, ἀδιαφορίας καὶ ὀλιγωρίας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκινδύνευσε αὕτη νὰ ἐκλείψῃ καὶ ἀπωλεσθῇ πρὸς μεγίστην καταισχύνῃν καὶ ὄνειδος ἡμῶν ἐναντι τῶν ξένων Ἑθνῶν.

Ἐνῶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν διὰφοροὶ ἐπιφανεῖς ξένοι μουσικολόγοι καὶ μουσουργοὶ πομπωδέστατα πολλάκις ἐξύμνησαν ἐνῶ καὶ αὐτὸς ὁ διασημότερος Γερμανὸς μελοποιὸς Ριχάρδος Βάγνερ, ὁ Ἡρακλῆς ἐκεῖνος τῆς νεωτέρας τέχνης βροντοφωνεῖ «Ἀδύνατον νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην χωρὶς πρότερον ν' ἀναδράμωμεν πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων, τὸ οἰκεῖον ἔθνος ἀπέκλεισε τὴν μουσικὴν ταύτην ἐκ τῶν συγχρόνων ἐκπαιδευτηρίων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, παρ' οἷς, ὡς ἔφθην εἰπών, ἡ ἔθν. μουσικὴ ἔπαιζε τὸν πρῶτιστον καὶ σπουδαιότατον ρόλον ἐν τῇ ἑλληνοπρεπεῖ διαπαιδαγωγῇ καὶ διαπλάσει τῆς νεολαίας.

Καὶ ἤδη ἀφοῦ ὡς τοιαύτην ἠθικοπλαστικὴν παραδεχώμεθα καὶ ἀνομολογοῦμεν τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν ἡμῶν, ἅς μὴ ἀναζητῶμεν ἀλλαχόθι τὴν σημερινὴν ὀλεθρίαν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτι-

κὴν κατὰπτωσιν καὶ παραλυσίαν, εἰμὴ μόνον εἰς τὴν παραμέλειον τῆς ἐν τοῖς συγχρόνοις ἐκπαιδευτηρίοις διδασκαλίας τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος καὶ τὴν ὀλοσχερὴ παραγκώνισιν τῆς Ἐθνικοεκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς ἐξ αὐτῶν. Πᾶν ἔγκλημα, ἡ παράπτωμα, ἡ πταῖσμα, παρακολουθεῖται ἀσφαλῶς καὶ ὑπὸ τῆς ἀναλόγου τιμωρίας ἐν τῷ φυσικῷ τούτῳ κόσμῳ. Καὶ τὸ ἔθνος ὅθεν ἡ κοινωνία καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπιδείξαντα ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν ἀσύγνωστον πρὸς πᾶν τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικόν, δρέπουσι σήμερον τοὺς πικροὺς καρποὺς τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀστοχοῦ ἐνεργείας τῶν. Ἀνάγκη ὅθεν, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἀκόμη καιρὸς, τὸ Κράτος νὰ στρέψῃ ἀμερίστον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν πανταχόθεν πολεμουμένην Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐγκολπούμενον ταύτην, νὰ μεριμνήσῃ ταχέως μετ' αὐτῆς πρὸς ἀνύψωσιν τῆς θρησκείας καὶ τῶν συναφῶν αὐτῇ εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτοῖς θέσιν. Ἄς ἐπιβάλλῃ τὴν μετὰ περισσοτέρας ἐπιμελείας διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐν τε τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις καὶ τοῖς Γυμνασίοις καὶ ἅς εἰσαγάγῃ εἰς αὐτὰ ἀντὶ τῆς ξένης καὶ ὀθνεῖας μουσικῆς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν καὶ ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, (ἥς ἡ ἡθοποιὸς καὶ ἡ ἐθνοποιὸς δύναμις εἶνε ἀναντίρρητος) ἅς στρέψῃ ὅλην αὐτοῦ τὴν προσοχὴν πρὸς τὸ σχολεῖον καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ ἅς καταστήσῃ τοῦτον πρῶτιστος ἀντάξιον τοῦ ὑψηλοῦ προσορισμοῦ, τῆς ἀποστολῆς του καὶ τῶν σοβαρῶν εὐθυνῶν, ἅς ἔχει ἐναντι τοῦ ἔθνους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ ἐμπιστευομένου ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων τὰ τέκνα του εἰς χεῖρας αὐτοῦ, ἵνα διαπλάσῃ καὶ διαπαιδαγωγῇ ταῦτα χρηστῶς καὶ ἑλληνοπρεπῶς καὶ ἐξάρει τὸ θρησκευτικόν καὶ τὸ ἐθνικόν αὐτῶν φρόνημα, ἐμπνέων τὸν σεβασμόν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀγίαν πίστιν καὶ παρασκευάζων ὑγιεστέραν ἀπὸ ἠθικῆς, θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως τὴν κοινωνίαν τῆς αὔριον. Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ καὶ οὐδένα, νομίζω, διαφεύγει ὅτι ὁ αἰὼν κατὰ τὸν ὁποῖον ζῶμεν, εἶνε αἰὼν τῶν ὑλιστικῶν ἰδεῶν καὶ φρονημάτων, ἐπειτεινομένων πανταχοῦ καὶ δι' ἀναλόγων ἔργων ἐκδηλουμένων· ἀκριβῶς δὲ εἰς τὴν κρισιμωτάτην ταύτην καμπὴν τῆς ἀνθρωπότητος, καθ' ἣν ἡ ὀλεθρία καὶ ἀποπνικτικὴ πνοὴ τοῦ ὑλιστικοῦ πνεύματος μαί-

νεται, εἴπερ ποτέ μεγαλειτέρα παρίσταται ἡ ἀνάγκη, ὅπως τὸ σχολεῖον διὰ τῶν πλέον εὐσυνειδήτων καὶ ἐναρέτων διδασκάλων ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἱερός τῆς Ἐκκλησίας ἁμβων διὰ καταλλήλων καὶ συχνῶν θεῶν κηρυγμάτων καὶ ἐν γένει ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὅλων τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἡθικοπλαστικῶν δυνάμεων τῆς, μεταξύ τῶν ὁποίων πρωτεύουσιν θέσιν κατέχει ἡ χρόνῳ πρεσβυτάτη καὶ δόξῃ κλεινοτάτη ἱερά τῶν πατέρων ἡμῶν Μουσική, (κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐξοχωτάτου μουσικολόγου καὶ ἱστορικοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου "Ἀρχοντος Μ. Πρωτεκδικίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου) δεόν νὰ ἐντεινώσιν τὰς προσπάθειάς των πρὸς καλλιέργειαν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἀγνοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ ἀναπτέρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ, ὃν οὕτως ἐφοδιαζόμενον διὰ τῶν ὑγιειντέρων ἡθικοθρησκευτικῶν ἀρχῶν, θὰ καταστήσῃ ἀξιόμαχον καὶ ἱκανὸν νὰ διεξαγάγῃ νικηφόρους μάχας κατὰ τῶν ποικιλονύμων ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἁγίας ἡμῶν θρησκείας καὶ κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν βδελυρῶν καὶ ἀνιέρων αὐτῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ὕλιστικῶν ἰδεῶν των.

Κατὰ τὴν κρίσιμωτάτην λοιπὸν ταύτην περίοδον, Αἰδεσιμολογιώτατε, ποιούμενον τὴν ἐμφάνισίν του καὶ τὸ ὑμέτερον ἀξιόλογον περιοδικὸν «Μουσικὸς Κόσμος» καὶ ἐπιληφθὲν τῆς ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας, προαγωγῆς, ἀνυψώσεως καὶ διαδόσεως τῆς ἐθνικῆς καὶ ἱερᾶς τῶν πατέρων ἡμῶν Μουσικῆς, προώριστα νὰ παράσχῃ εἰς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ Ἔθνος ἀνυπολόγιστον ὑπηρεσίαν διὰ τῆς ἡθο-

ποιοῦ καὶ ἐθνοποιοῦ δυνάμεως αὐτῆς. Τὸ ἔργον ἀληθῶς εἶνε δυσχερές καὶ ἐπίμοχθον, ἀλλ' ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι ἱερὸν ἀγωνίζεσθε ἀγῶνα, ἵνα βέβαιοι ὅτι ἡ θεία χάρις ἡ τὰ πάντα ἀναπληροῦσα διηνεκῶς θέλει ἐνισχύῃ ὑμᾶς ἐρειδόμενοι δὲ τὸ μὲν εἰς τὴν ἀξιολόγον καὶ εὐμενῆ ὑποδοχὴν καὶ τὰς θερμὰς αὐτάσεις τῆς Α. Θ. Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ συμπάσης τῆς Ἱεραρχίας, τὸ δὲ εἰς τὴν πρόθυμον συνεργασίαν ἀξιολόγων συνεργατῶν σας καὶ μουσικολόγων, προβαίνετε μετὰ θάρρους, ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι τάχιστα θέλει περιβάλῃ ὑμᾶς καὶ τὸ περιοδικὸν ὑμῶν καὶ ἡ εὐμένεια τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὰ πάτρια ὁμογενῶν, οἵτινες ἐκτιμῶντες δεόντως τὴν ἡν μέλλει νὰ προσενέγκῃ σπουδαιότητα ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν τὸ ὑμέτερον περιοδικὸν τοῦτο, θὰ εὐαρεστηθῶσι νὰ παράσχῃσι ὑμῖν ἐνθαρρυντικὴν ἡθικὴν καὶ ὕλικὴν ὑποστήριξιν πρὸς ὁλοκληρωτικὴν εὐδόωσιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἀπροσκόπτου ἐκδόσεως αὐτοῦ ἱεροῦ καὶ ἐθνωφελοῦς σκοποῦ.

Ἐπὶ τούτοις δέξασθε, παρακαλῶ, Αἰδεσιμολογιώτατε καὶ μουσικώτατε Οἰκονόμῃ κ. Θ. Θωδῇ, πρὸς τὰ ἐγκαρδία καὶ εἰλικρινῆ συγχαρητήριά μου διὰ τοὺς καταβαλλομένους πᾶν φιλοτιμῶς καὶ ἐπαινετῶς ἀγῶνας ὑμῶν ὑπὲρ τῆς δημῶδους καὶ ἱερᾶς ἡμῶν μουσικῆς καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἀπείρου πρὸς ὑμᾶς ἐκτιμῆσεώς μου.

Μυτιλήνη τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου 1930

Μεθ' ὑπολήψεως

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

α' ψάλτης Ἀγ. Θεράποντος Μυτιλήνης

ΚΩΝΣΤ. Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ (1821)

Αίδεσσιμώτ. Διευθυντά τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου» κ. Θ. Θωϊδῆ,

Πολλοὶ ὀλίγοι ἴσως ἀπὸ τοὺς ἀναγνώ-
στας τοῦ «Μουσικοῦ Κόσμου» θά γνω-
ρίζουν ὅτι πλὴν τῆς μεγάλης Θεωρίας
του, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Θεω-
ρητικὸν μέγα τῆς Μου-
σικῆς, ὁ Χρυσάνθος ἔγραψε καὶ
ἄλλην μικροτέραν ὑπὸ τὸν τίτλον
«Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ Θεω-
ρητικὸν καὶ Πρακτικὸν
τῆς Ἑκκλησιαστικῆς
μουσικῆς, (συνταχθεῖσα πρὸς
χρῆσιν τῶν σπουδάζοντων αὐτὴν κατὰ
τὴν νέαν μέθοδον, παρὰ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ
ΤΟΥ ΕΚ ΜΑΔΥΤΩΝ, διδασκάλου τοῦ
Θεωρητικοῦ τῆς Μουσικῆς ἐν Παρισί-
οις, ἐκ τῆς τυπογραφίας ΡΙΓΝΙΟΥ,
1821). Τοῦ βιβλίου τούτου πρὸ πολλοῦ
ἤδη ἐξηνητημένου καὶ λησμονημένου,
εὐρίσκεται εὐτυχῶς ἐν ἀντίτυπον καὶ
εἰς τὴν Βιβλιοθήκην μου, καὶ ἐξ αὐτοῦ
ἐκρίνα καλὸν νὰ μεταφέρω ἐνταῦθα με-
ρικὰς πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι, εἰμαι
βέβαιος ὅτι θά ἀναγνωσθοῦν μετ' ἐν-
διαφέροντος παρὰ τῶν φιλομούσων ἀ-
ναγνώστων.

Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ Χρυσάνθου περιέ-
χει 1Θ'. Κεφάλαια ὡς ἑξῆς:

Πίναξ τῶν Κεφαλαίων

Κεφ. Α'. Περὶ τοῦ κατὰ τὴν μελωδίαν ποσοῦ	Σελ. 1
Κεφ. Β'' Περὶ τῶν χαρακτή- ρων τοῦ φθόγγου	» 4
Κεφ. Γ'. Περὶ Συνθέσεως τῶν χαρακτήρων	» 6
Κεφ. Δ'. Περὶ παραλλαγῆς	» 8
Κεφ. Ε'. Περὶ τοῦ κατὰ τὴν	

Μελωδίαν ποσοῦ	» 12
Κεφ. ΣΤ'. Περὶ τῶν ἀχρό- νων ὑποστάσεων	» 17
Κεφ. Ζ'. Περὶ διαφορᾶς ἐκ- δοχῆς τῶν φθόγγων τῶν χα- ρακτήρων	» 19
Κεφ. Η'. Περὶ ὑφέσεως καὶ διέσεως	» 21
Κεφ. Θ'. Περὶ Ἦχων	» 24
Κεφ. Ι'. Περὶ τοῦ πρώτου Ἦχου	» 26
Κεφ. ΙΑ'' Περὶ τοῦ Δευτέ- ρου Ἦχου	» 29
Κεφ. ΙΒ'. Περὶ τοῦ Τρίτου Ἦχου	» 31
Κεφ. ΙΓ'. Περὶ τοῦ Τετάρ- του Ἦχου	» 34
Κεφ. ΙΔ'. Περὶ τοῦ Πλαγίου Πρώτου Ἦχου	» 37
Κεφ. ΙΕ'. Περὶ τοῦ Πλαγίου Δευτέρου Ἦχου	» 40
Κεφ. ΙΣΤ'. Περὶ τοῦ Βα- ρέος Ἦχου	» 43
Κεφ. ΙΖ'. Περὶ τοῦ Πλαγίου Τετάρτου Ἦχου	» 45
Κεφ. ΙΗ'. Περὶ φθορῶν	» 48
Κεφ. ΙΘ'. Περὶ Μαρτυριῶν	» 51

Μία ὅπλῃ ἀντιπαραβολὴ τοῦ βιβλίου
τούτου πρὸς τὴν Κρηπίδα, ἀποδεικνύ-
ει, ὅτι ἡ τελευταία ἀκολουθεῖ κατὰ πό-
δας τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Χρυσάνθου.
Πράγματι ἐκ τῶν ΚΣΤ'. Κεφαλαίων
τῆς Κρηπίδος τὰ 1Θ'. εἶνε κοινὰ μετὰ τὴν
Εἰσαγωγὴν τοῦ Χρυσάνθου, ἐκ τῶν λοι-

πὼν δὲ 7, τινὰ μὲν (περὶ μουσικῆς, περὶ ἑναρμονίου γένους, περὶ χρόνου) εἶναι κεφαλαιοποιήσεις θεμάτων περιλαμβανομένων ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐντὸς ἄλλων κεφαλαίων, ἀλλὰ δὲ (περὶ μελοποιίας, περὶ συμφωνίας, ὡς καὶ ἡ ἐκτὸς ἀριθμοῦ ἀφήγησις περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς μουσικῆς) ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ μεγάλου θεωρητικοῦ. Κεφάλαια ἀνεξάρτητα μὴ περιλαμβανόμενα εἰς τὰ θεωρητικά τοῦ Χρυσάνθου εἶναι:

1. Τὸ περὶ ἐκθέσεως τῆς τεταγμένης συμπλοκῆς δηλ. τὸ περὶ ὀρθογραφίας, τοὺς κανόνες τῆς ὁποίας προτυπωθέντας παρὰ τῶν ἄλλων δύο διδασκάλων Γρηγορίου καὶ Χουρμουζίου, ἰδίᾳ δὲ τοῦ πρώτου, ἐτακτοποίησεν ὁ Θ. Φωκαεὺς πλουτίσας αὐτὰς καὶ διὰ πολλῶν παραδειγμάτων (Κρητὶς σελ. 75—94), καὶ 2ον τὸ μικρόν, ἀλλὰ παιδαγωγικῶς ἐνδιαφέρον καὶ χρήσιμον κεφάλαιον, περὶ διατάξεως τῶν μουσικῶν μαθημάτων, ὀφειλόμενον καὶ αὐτὸ εἰς τοὺς αὐτοὺς δύο διδασκάλους ὡς εἰδικώτερον ἀσχοληθέντας περὶ τὸ πρακτικόν μέρος τῆς ἐκκλησ. μουσικῆς.

Προφανῶς ὁ Φωκαεὺς θέλων νὰ φανῇ ἐξ ἴσου εὐγνώμων πρὸς τοὺς τρεῖς διδασκάλους τῆς νέας μεθόδου, οἵτινες συνεργάσθησαν ὡς εἰς ἄνθρωπος διὰ τὴν ἐπιβολὴν καὶ διάδοσιν τῆς νέας μεθόδου, παρουσιάζει τὴν Κρητίδα τοῦ θεωρητικοῦ καὶ Πρακτικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ὡς συνταχθεῖσαν παρὰ τῶν τριῶν ἐνδόξων Μουσικοδιδασκάλων. Ἡ ἀλήθεια ὅμως καὶ τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς νέας θεωρίας εἶναι ὁ κυρίως ἐφευρέτης τῆς νέας ἀπὸ τοῦ 1814 μουσικῆς μεθόδου, Χρυσάνθος ὁ ἐκ Μαδύτων, τὸ ἔργον τοῦ ὁποίου καταπλήσσει καὶ σήμερον πάντα ἀμερόληπτον κριτὴν. Διότι εἶναι ὄντως καταπληκτικὴ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ἐμφάνισις, Μουσικοῦ τόσο ἐυρείας μορ-

φώσεως, ἀλλὰ καὶ τόσο ἐπεφωτισμένης ἀντιλήψεως.

Μέσα εἰς τὰς 200 σελίδας, τοῦ Μεγάλου θεωρητικοῦ συνεκέντρωσεν κατὰ τρόπον σαφέστατον, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ συγγράμματα, πᾶν ὅ,τι διετύπωσαν οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι περὶ τῆς οὐσίας τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ συγχρόνως ὅ,τι καλὸν περιέχουν οἱ ἀρχαῖοι μουσικοὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοξένου μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ. Τὰ κεφάλαια «Χρήσεις τῆς Μουσικῆς» § 445, «Αφήγησις περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικῆς» φανεράνουν τὸν σοβαρὸν Μουσικολόγον ποῦ εἶχεν ἐμβαθύνει, ὅσον ὀλίγοι καὶ σήμερον, εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῆς Μουσικῆς Τέχνης.

Ἐξ ἄλλου τὸ μικρόν τοῦ θεωρητικόν «Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ θεωρητικόν καὶ πρακτικόν τῆς ἐκκλησ. Μουσικῆς» δεικνύει τὸν λαμπρὸν παιδαγωγόν, ὅστις ἐπέτυχεν νὰ συγκεντρώσῃ εἰς 56 σελίδας πᾶν ὅ,τι ἦτο ἀπαραίτητον διὰ τοὺς σπουδαστὰς τῆς Μουσικῆς. Μέσα ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ περιττὸν καὶ δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολικόν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ Χρυσάνθου εἶναι μετὰ παρέλευσιν 110 ἐτῶν τὸ καταλληλότερον διδασκτικόν κείμενον θεωρίας διὰ τοὺς σπουδαστὰς τῆς ἐκκλ. Μουσικῆς. Διὰ οὗτο εἶχα τὸ θάρρος νὰ προτείνω, ὅπως αἱ ὀργανώσεις τῶν ἱεροψαλτῶν ἀναλάβουν τὴν ἐκδοσὴν τοῦ μικροῦ τούτου βιβλίου καὶ ἐφορτάσουν τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ μουσικοῦ ἔργου τοῦ Χρυσάνθου, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1814 ἐξήσκησε τόσῃν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς Μουσικῆς, τόσο ὡς ἐφευρέτης τῆς νέας μεθόδου (1814) ὅσον καὶ ὡς διδάσκαλος αὐτῆς καὶ ὡς συγγραφεὺς μουσικῶν ἔργων, τῆς εἰσαγωγῆς (1821) καὶ τοῦ Μεγάλου θεωρητικοῦ ἐκδοθέντος τῷ 1832 ἐν Τεργέστῃ.

(Ἀκολουθεῖ).

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΙΕΡΟΣΑΛΤΩΝ «ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ»

Ἐξοχώτατον Κύριον

κ. Γ. Παπανδρέου

Υπουργὸν Παιδείας καὶ Θεσηνευμάτων

Ἀθήνας

Ἐξοχώτατε,

Ἀπαξάπας ὁ μουσοτραφὴς καὶ ἡδύ-
μολπος κόσμος τῶν Ἱερῶν Μουσῶν καὶ
ἰδιαίτερος ὁ μουσικὸς κόσμος τῶν ἱε-
ροσαλτῶν τῆς Ἑλλάδος ἀγάλλεται καὶ
χαίρει κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην στιγμήν,
διότι ἐφάνητε εἰς τὸν μουσικὸν Ὀρί-
ζοντα ὡς νέος ἀστὴρ διαλύων πάντα
ζόφον καὶ καταφωτίζων καὶ καταπραΰ-
νων τὰς τετραγαμένους ψυχὰς καὶ καρ-
δίας αὐτῶν. Διότι ἀπεδείχθη ὅτι Σὺ εἴ-
σαι ὁ ἀπ' Οὐρανοῦ ἀποσταλεὶς ἀγγε-
λος τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καταπαύων
τὰ δεινὰ των διὰ τῆς ἰδρύσεως (Ταμεί-
ου συντάξεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου). Ὁ-
θεν ἐπὶ τῷ χαρμοσύνῳ τούτῳ ἀγγέλ-
ματι ὁ Μουσικὸς Σύλλογος τῶν ἐν Πά-
τραις ἱεροσαλτῶν («Ἰωάννης ὁ Δαμα-
σκηνός») ἐκτάκτως συνελθὼν εἰς γενι-
κὴν συνέλευσιν, ἀποφασίζει νὰ στελεχί-
τῃ ἐγκάρδια συγχαρητήριά του πρὸς
Σέ τὸν σωτῆρα τοῦ ἱεροσαλτικοῦ κό-
σμου καὶ ἐκφράζει τὰς ἀπείρους εὐχα-
ριστίας του καὶ τὴν αἰδίαν καὶ αἰώνι-
ον εὐγνωμοσύνην του. Συνάμα δὲ κα-
θιστᾷ γνωστὸν ὅτι σεμνύνεται καὶ ἐνα-
βρύνεται, διότι προΐσταται τοιαύτης ἱε-
ρᾶς ἐργασίας καὶ κινήσεως τέκνον γεν-
νηθέν, ἀνατραφέν, καὶ ἀνδρωθέν ἐν Πά-
τραις, τὰς ὁποίας ποικιλοτρόπως ἐδό-
ξασε καὶ εὐφργέτησε καὶ δὴ τελευταί-
ως διὰ τῶν ἀνεγερθησομένων μέ' ὄλους
τοὺς σημερινούς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς
κτιρίων σχολικῶν. Τέκνον, ὅπερ ἐγέν-
νησε μακάριος ἱερεὺς, ὅστις ἀφηρηπάγῃ
προῶρως ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ ποι-
μνίου του διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ὑπὸ τοῦ
Κυρίου Του εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ τοῦ
ὁποίου τὸν ἐνάρετον βίον καὶ τὴν γλυ-
κύλαλον καὶ βροντώδη φωνὴν ἀκόμη τὰ
πλεῖστα τῶν μελῶν τοῦ Μουσικοῦ Συλ-
λόγου τῶν ἱεροσαλτῶν ἐνθυμοῦνται,
καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου συνέψαλαν, συνε-
λειτούργησαν ἐν τοῖς διαφόροις Μυστη-

ρίοις καὶ ἡξιώθησαν τῆς πνευματικῆς
καὶ ἀνεκφράστου καὶ ἀνεκκλήτου ἐ-
κείνης χαρᾶς. Τοιοῦτον ἐνδοξὸν τέκνον
ἀειμνήστου καὶ μακαρίου πατρός, οὐ
μόνον αἱ νῦν μουσοτραφεῖς γενεαὶ ἀλ-
λά καὶ αἱ μέλλουσαι θὰ τὸ εὐγνωμο-
νῶσι καὶ θὰ τὸ μακαρίζωσι αἰώνιως.
Διότι πρώτην φοράν παρουσιάζεται Ὑ-
πουργὸς τῶν Θρησκευμάτων λαμβάνων
μέτρα προστασίας καὶ βοηθείας διὰ τὸ
γῆρας τῶν ἱεροσαλτῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν
ἐκ τῶν ἀσθενειῶν προερχομένην ἀνικα-
νότητα τούτων. Διότι πρώτην φοράν
παρασιάζεται δίκαιος ἀνὴρ ἀποδίδων
δικαιοσύνην εἰς τὸν ἱεροσαλτικὸν κό-
σμον καὶ θέτων ἐν ἰσοτίμῳ μοίρᾳ τὸν
γλυκύλαλον, τὸν ἡδύμολπον, τὸν με-
μορφωμένον ἱεροσαλτῆν, τὸν καλλιτέ-
χνην, μετὰ τοῦ ἄλλου κλήρου, διὰ νὰ
διδάξῃ αὐτὸν ὅτι ὀφείλει νὰ ἐξυψωθῇ
εἰς τὸ ἔργον του καὶ νὰ τὸ κατανοήσῃ
τελείως καὶ ὅτι ὅποια ἀγαθὰ ἐπέρχον-
ται εἰς τὸν λαόν ἐξ αὐτοῦ. Διότι πρῶ-
την φοράν ἀναγνωρίζεται ἡ μορφωτι-
κὴ καὶ ἐξευγενιστικὴ δύναμις καὶ ἐπί-
δρασις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντι-
νῆς Μουσικῆς ἡμῶν εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ
ἐκκλησιαζομένου λαοῦ, ἥτις εἶνε καὶ
συνέχεια τῆς Μουσικῆς τῶν προγόνων
μας. Καὶ διὰ νὰ τελειοποιηθῇ τις εἰς
τὴν ἄνω Μουσικὴν ἔχει ἀνάγκην οὐ μό-
νον μόχθων καὶ κόπων καὶ χρόνων
πολλῶν, ἀλλὰ καὶ ταλάντου γλυκυλά-
λου καὶ ἡδυμόλου. Ἀλλὰ τίς ἐφρόν-
τιε μέχρι ταῦδε διὰ τοὺς θεράποντας
αὐτῆς καὶ ἔδειξεν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐ-
τῶν; Οὐδεὶς. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος τῶν
Μουσῶν καὶ τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῶν
γραμμάτων ἔσσει θὰ φέρῃ τὸ ὄνομά
σου μετ' εὐφροσύνης καὶ αἰδίου εὐγνω-
μοσύνης.

Ἐν Πάτραις τῇ 8 Φεβρουαρίου 1930
Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γραμματεὺς
Ν. Δ. ΣΥΝΟΥΡΗΣ Β. ΣΤΕΜΠΙΑΝΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΕΟΔ. Ι. ΘΩΡΙΔΟΥ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣ. ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΠΕΙΡΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΣ ΑΥΤΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Σημ. α'). — Τὸ γοργὸν τιθέμενον ἐν τῇ συνθέσει τῶν Κεντημάτων μετὰ τοῦ 'Ολίγου οὕτως: $\frac{f}{u}$ ἢ οὕτως: $\frac{f}{u}$, ἐννοεῖται

διὰ τὰ Κεντήματα, τῶν ὁποίων ὁ φθόγγος καὶ εἰς ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις λαμβάνεται ἐν τῇ ᾄρσει. Καὶ ἐν μὲν τῇ περιπτώσει ταύτῃ $\frac{f}{u}$ ἡ θέσις τοῦ χρόνου λαμβάνεται ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ 'Ολίγου καὶ τῶν Κεντημάτων χαρακτῆρος καὶ δαπανᾶται ἡ ᾄρσις εἰς τὰ Κεντήματα, ἐν δὲ τῇ περιπτώσει ταύτῃ $\frac{f}{u}$ δαπανᾶται ἡ μὲν θέσις εἰς τὸ 'Ολίγον, εἰς δὲ τὰ Κεντήματα ἡ ᾄρσις.

Σημ. β'). — Ἐπὶ τῆς Ὑπορροῆς δὲ τιθέμενον τὸ Γοργόν, ἐννοεῖται διὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς φθόγγον, λαμβανόμενον ἐν τῇ ᾄρσει.

§ 51. Τὸ Δίγοργον ($\frac{f}{u}$) συνενώνει τρεῖς χαρακτῆρας ἐντὸς ἑνὸς χρόνου, τοιούτεστι διαιρεῖ τὴν χρονικὴν μονάδα εἰς τρία ἴσα μέρη καὶ δίδει ἀνὰ ἓν μέρος εἰς ἕκαστον χαρακτῆρα εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ᾄρσις συμπιπτει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δευτέρου χαρακτῆρος, ὅστις φέρει τὸ Γοργόν, ὥς

Ἀπλῇ ἡ Στίξις τιθεμένη πρὸ τοῦ Διγόργου οὕτω: $\frac{f}{u}$ δίδει εἰς μὲν τὸν πρῶτον χαρακτῆρα τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους δύο ἀνὰ $\frac{1}{4}$ οὕτως, ὥστε ὁ μὲν πρῶτος χαρακτῆρ λαμβάνεται ἐν τῇ ᾄρσει, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἐν τῇ ᾄρσει. Ἡ Ἀπλῇ τιθεμένη μετὰ

τὸ Δίγοργον οὕτως: $\frac{f}{u}$

ἐνεργεῖ ἀντιστρόφως, ἥτοι δίδει εἰς μὲν τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον χαρακτῆρα ἀνὰ $\frac{1}{4}$ τοῦ χρόνου εἰς δὲ τὸν δι᾽ ἑξῆς τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου οὕτως, ὥστε ὁ μὲν πρῶτος καὶ δεύτερος λαμβάνονται ἐν τῇ θέσει ὁ δὲ τρίτος ἐν τῇ ᾄρσει.

Σημ. α'). — Τὸ δίγοργον ἐν τῇ συνθέσει τῶν Κεντημάτων μετὰ τοῦ 'Ολίγου τιθέμενον οὕτως: $\frac{f}{u}$ ἢ οὕτως: $\frac{f}{u}$

ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ 'Ολίγου, τῶν Κεντημάτων καὶ τοῦ πρὸ αὐτῶν χαρακτῆρος. Τιθέμενον δὲ οὕτως: $\frac{f}{u}$ ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ 'Ολίγου, τῶν Κεντημάτων καὶ τοῦ μετ' αὐτὰ χαρακτῆρος.

Σημ. β'). — Τὸ Δίγοργον τιθέμενον ἐπὶ τῆς Ὑπορροῆς, ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν δύο αὐτῆς φθόγγων καὶ τοῦ πρὸ αὐτῆς χαρακτῆρος.

§ 52. — Τὸ Τρίγοργον ($\frac{f}{u}$) συνενώνει τέσσαρας χαρακτῆρας ἐντὸς ἑνὸς χρόνου, τοιούτεστι διαιρεῖ τὴν χρονικὴν μονάδα εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη καὶ λαμβάνονται οἱ μὲν δύο πρῶτοι χαρακτῆρες ἐν τῇ θέσει, οἱ δὲ δύο ἐπόμενοι ἐν τῇ ᾄρσει, ὥς

Σημ. — Τὸ Γοργόν, τὸ Δίγοργον, τὸ Τρίγοργον κ.τ.λ. τίθενται εἰς ἀπαντας τοὺς χαρακτῆρας, πλην τῆς Πεταστῆς.

§ 53. — Ὅταν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ὑπάρχη Γοργόν καὶ Ἀπλῇ οὕτω: $\frac{f}{u}$ τότε πρῶτον ἐνεργεῖ τὸ Γοργόν καὶ ἑστέρον ἡ Ἀπλῇ. Τὸ αὐτὸ

γίνεται και όταν εἰς τὸν αὐτὸν χαρακτη-
ρα ὑπάρχῃ Δίγυρον και Ἀπλὴ οὕτως:

π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ ἢ Τρίγυρον και Ἀπλὴ οὕτω
 π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ και οὕτω καθεστῆς.

γ) Σημεῖα διττὴν ἐνέργειαν ἔχοντα.

§ 54. Τὸ Ἀργὸν (°), γραφόμενον οὕ-
τως: π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ ἔχει διττὴν ἐνέργει-
αν, διότι ἐνεργεῖ και ὡς γυργὸν και ὡς
Κλάσμα και ἀπαιτεῖ, ἵνα τὰ μὲν Κεντή-
ματα δαπανήσῃσι μετὰ τοῦ ἴσου ἓνα
χρόνον, τῶν Κεντημάτων λαμβανομένων ἐν
τῇ ᾄρσει, ὥσει εἶχον Γοργόν, ἡ δὲ ἀξία τοῦ
Ὀλίγου ἀνέστη κατὰ 1 χρόνον· ἀναλύεται

δὲ οὕτω: π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

§ 55.— Τὸ Δίγυρον (°) γραφόμενον
οὕτω: π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ συνανῶναι μὲν εἰς
ἓνα χρόνον μετὰ τοῦ προηγουμένου χα-
ρακτήρος τὰ Κεντήματα, ὥσει εἶχον Γορ-
γόν, ἀνέσταναι δὲ τὴν ἀξίαν τοῦ Ὀλίγου
κατὰ δύο χρόνους και ἀναλύεται οὕτω:

π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

§ 56.— Τὸ Τρίγυρον (°) ἀνέσταναι τὴν ἀ-
ξίαν τοῦ Ὀλίγου κατὰ τρεῖς χρόνους,
ἀφοῦ τὰ Κεντήματα ἐκφωνηθῶσιν ἐν τῇ
ᾄρσει, ὥσει εἶχον Γοργόν. Γραφόμενον
δὲ οὕτω: π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ ἀναλύεται οὕτω
 π $\frac{1}{q}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

Περὶ τῶν σημείων τῆς ποιότητος ἢ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων.

§ 57. Τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζο-
μεθα πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ μέλους και
τὰ ὁποῖα δίδουσιν εἰς τοὺς χαρακτήρας
ποιότητά τινα (ἐκφρασίην) κάπως διάφο-
ρον τῆς ἰδικῆς τῶν, καλοῦνται σημεῖα
τῆς ποιότητος ἢ ἀχρονοὶ ὑποστά-
σεις. Ἡ δὲ ἐξηγητικὴ αὐτῶν διὰ μόνης
τῆς φωνητικῆς διδασκαλίας ἐπιτυγχάνε-
ται.

§ 58.— Τὰ σημεῖα τῆς ποιότητος ἢ αἱ
ἀχρονοὶ ὑποστάσεις εἶνε ἔξ, τὰ ἔξῃς:

Τὸ Ψηφιστὸν ἢ Ὀξεῖα $\sim$
Ἡ Βαρεῖα $\searrow$
Τὸ Ἀντικένωμα $\rightarrow$
Τὸ Ὀμαλὸν $\rightarrow$
Τὸ Ἐτερον ἢ Σύνδεσμος $\sim$
Τὸ Ἐνδόφωνον $\sim$

§ 59.— Τὸ Ψηφιστὸν ἢ Ὀξεῖα
($\sim$) σημαίνει ὅτι ὁ ἐπ' αὐτοῦ χαρα-
κτήρ φθέγγεται μετὰ τινος ζωηρότητος
ἢ δυνάμεως και ζητεῖ ἐμπροσθεν κατιόν-
τας πάντοτε και ἰσοχρόνους αὐτοῦ χαρα-
κτήρος.

Τὸ Ψηφιστὸν τίθεται κάτωθεν τοῦ
ἴσου και τῶν ἄλλων ἀνιόντων χαρακτή-

ρων, πλὴν τῶν Κεντημάτων. Τίθεται δὲ
και κάτωθεν τῶν κατιόντων χαρακτήρων,
ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει μεταξύ τοῦ
κατιόντος χαρακτήρος και τοῦ Ψηφιστοῦ
παρατίθεται Ὀλίγον $\sim$, τὸ ὁποῖον
οὐδεμίαν ἔχει ἐνέργειαν, ἀλλὰ τίθεται,
διότι τὸ μέγεθος τῶν κατιόντων χα-
ρακτήρων εἶνε δυσανάλογον πρὸς τὸ μέγε-

θος τοῦ Ψηφιστοῦ, ὥς $\sim$ $\sim$ $\sim$

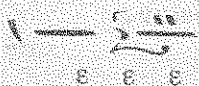

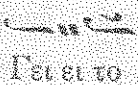

§ 60.— Ἡ Βαρεῖα ($\searrow$) ἀπαιτεῖ, ὅ-
πως ὁ χαρακτήρ, ὅστις ἔπεται, ἀπαγγελ-
θῇ μετὰ τινος βάρους εἰς τὸ σκοπὸν, ὥστε
να διακρίνεται ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἐνέργεια αὐ-
τῆς ἀπὸ τοῦ προηγουμένου και ἀπὸ τοῦ
ἐπομένου χαρακτήρος. Προγράφεται δὲ ἡ
Βαρεῖα πάντων τῶν χαρακτήρων, πλὴν
τῶν Κεντημάτων και τῆς Ὑποστροφῆς.

Σημ. Τὸ Ψηφιστὸν και ἡ Βαρεῖα
δύνανται να ὀνομασθῶσι και τανιστικά
σημεῖα, διότι χρησιμεύουσι διὰ τὰν τανι-
σμὸν τῶν χαρακτήρων.

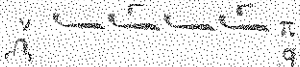

(Ἐπεται συνέχεια)

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

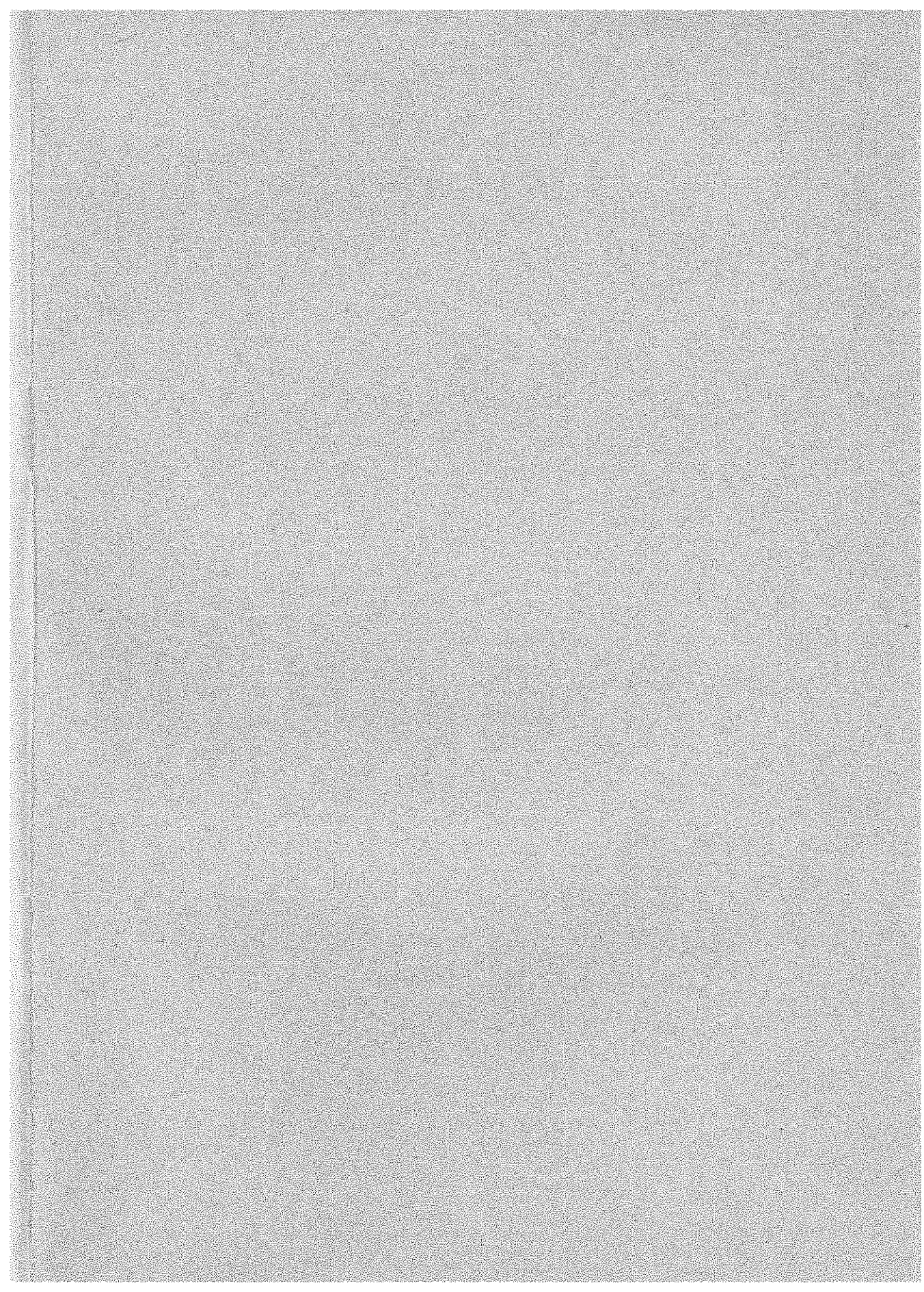
Σελὶς	78	στίχος	4	ἀντί		ἀνάγνωθι	
»	85	»	11	»		»	
»	91	»	18	»		»	
»	92	»	1	»		»	

Σελ. 97 στίχ. 3 καὶ 22 ἀντί προλαμβανόμενος ἀνάγν. προσλαμβανόμενος

»	121	»	3	»		»	
»	121	»	10	»	γειολφινὸ	»	γιολφινό.
»	127	»	20	»	παρακείμενον αὐτῷ	»	πρὸ αὐτοῦ.
»	127	»	25	»		»	

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡ. 10

Διαρκής παρακατάθεση όλων των
τευχών του «Μουσικού Κόσμου» ει-
ναι τῷ βιβλιοπωλεῖ «Ἀστὴρ-Παργα-
σός», ὁδὸς Ἀκαδημίας ἀριθμὸς 79B
πλησίον πλατείας Κάνιγγος.